

Suomi ja Yhdysvallat

Satayksi tapaa kehittää transatlanttista yhteistyötä

Suomen Yhdysvallat-toimintaohjelma

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

**Suomi ja Yhdysvallat
Satayksi tapaa kehittää transatlanttista
yhteistyötä**

Suomen Yhdysvallat-toimintaohjelma

SISÄLTÖ

I	SUOMI JAYHDYSVALLAT – STRATEGISEEN YHTEISTYÖHÖN	5
II	TOIMINTAOHJELMA – SATAYKSI TAPAA KEHITTÄÄ TRANSATLANTTISTA YHTEISTYÖTÄ	10
1.	ARVIOYHDYSVALTAIN ASEMASTA	11
2.	YHDYSVALTAIN ULKOPOLITIIKKA	14
3.	SUOMEN JA YHDYSVALTAIN SUHTEET	18
4.	SUOMI OSANA EU:N JA YHDYSVALTAIN YHTEISTYÖTÄ	21
5.	ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKKA	24
5.1.	Itämeren alue ja pohjoinen Eurooppa	24
5.2.	Venäjä	25
5.3.	Arktiset alueet	25
5.4.	Yhteistyö alueellisten kriisien ratkaisemiseksi	27
5.5.	Nato ja rauhankumppanuusohjelma PfP sekä Etyj	30
5.6.	YK	31
5.7.	Puolustusalan yhteistyö	32
5.8.	Joukkotuhuoseiden leviämisen estäminen	34
5.9.	Ihmisoikeudet, demokratia ja tasa-arvo	35
5.10.	Kehityspolitiikka	37
6.	OIKEUS- JA SISÄASIAT	39
6.1.	Henkilö- ja tavaraaliikkuvuus	39
6.2.	Maahanmuutto- ja turvapaikkakysymykset	40
6.3.	Rikollisuuden ja terrorismin vastainen yhteistyö	40
7.	ILMASTONMUUTOS, YMPÄRISTÖ JA ENERGIA	44
7.1.	Ilmastonmuutos	44
7.2.	Ympäristö	45
7.3.	Energia	46

8.	KAUPPA JA TALOUS.....	48
8.1.	Monenvälinen kauppapoliittinen yhteistyö	48
8.2.	EU:n ja Yhdysvaltain taloudellinen yhteistyö	49
8.3.	Suomen ja Yhdysvaltain kaupallis-taloudellinen yhteistyö.....	51
8.3.1.	Yritysten kansainvälistyminen ja vienninedistäminen.....	52
8.3.2.	Investointien edistäminen	53
9.	TIEDE-, TUTKIMUS-, TEKNOLOGIA- JA INNOVAATIOYHTEISTYÖ	55
10.	KORKEAKOULU- JA KOULUTUSYHTEISTYÖ	58
10.1.	Korkeakoulutus	58
10.2.	Peruskoulutus ja toisen asteen koulutus	60
11.	KULTTUURI JA LUOVA TALOUS	62
12.	SUOMI-TALOYHDYSVALLOISSA	64
13.	JULKISUUSDIPLOMATIA JA STRATEGINEN VIESTINTÄ	65

I SUOMI JA YHDYSVALLAT – STRATEGISEEN YHTEISTYÖHÖN

Yhdysvallat on suurvalta, jonka päätöksillä ja toimilla on globaalia vaikutusta. Sen rooli ja vaikutus ovat keskeisiä erityisesti alueellisissa kriiseissä, joukkotuhoaseiden leviämisen ehkäisemisessä, terrorismin torjunnassa, kansainvälisen talouden ja rahoitusmarkkinoiden suurimpana yksittäisenä toimijana, innovaatioiden ja energiaratkaisujen kehittämisessä sekä kehitys yhteistyötoimijana. Vaikka nousevat taloudet vahvistuvat, Yhdysvaltain asema säilyy edelleen keskeisenä.

Samalla laajapohjaisen kansainvälisen yhteistyön merkitys kasvaa entisestään, sillä ongelmat ovat usein monitahoisia ja niillä on globaali ulottuvuus. Euroopan kannalta Yhdysvallat on keskeinen yhteistyökumppani. Yhdysvaltain ja EU:n tulee kyetä toimimaan aloitteellisesti myös tulevaisuuden kansainvälisiä ongelmia ratkottaessa.

Yhdysvaltain toimilla on vaikutusta suomalaisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin monin tavoin. Yhdysvaltain valinnat ja toimet heijastuvat usein myös Suomeen. Tämä lähtökohta on tarpeen ottaa huomioon Suomen kansallista toimintaa suunniteltaessa.

Suomen ja Yhdysvaltain yhteistyön lähtökohdat

Yhteistyön lähtökohdat ovat hyvät. Suomalaisella yhteiskunnalla on pitkäaikaiset ja kattavat suhteet Yhdysvaltoihin. Siirtolaisuus loi tiiviitä siteitä. Yhdysvallat on tukenut Suomen kehitystä historian saatossa monin tavoin, mm. laina-avun antajana ja opiskelijoiden vaihto-ohjelmin. Vaikka Suomen ja Yhdysvaltain koko, maantiede ja historia poikkeavat toisistaan, kahden modernin demokratian välinen yhteistyö on laajaa ja monipuolista.

Kanssakäyminen ulottuu lähes kaikille aloille: ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, kauppaan, palveluihin ja investointeihin, tutkimus- ja innovaatioyhteistyöhön sekä opiskelijavaihtoon, luovaan talouteen ja kulttuuriin. Suomi hyötyy yhteistyöstä suuren ja dynaamisen maan kanssa. Kehittyneenä yhteiskuntana Suomi tuottaa myös itse monilla aloilla sellaisia ratkaisuja ja näkemyksiä, jotka kiinnostavat Yhdysvalloissa.

Suomen ja Yhdysvaltain suhteita hoidetaan sekä suoran kahdenvälisin yhteyksin että EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyön kautta.

Yhteistyön kehittämiseksi on tarvetta ja tilaa:

1. Yhdysvallat on kansainvälisen kehityksen kannalta avaintoimija. Suomen tulee osallistua keskusteluun kehityksen suunnasta aktiivisella tavalla ja panostaa kansainvälisten ongelmien ratkaisuun voimavarojensa mukaisesti.
2. Suomalainen yhteiskunta hyötyy dynaamisesta ideoiden ja resurssien vaihdannasta. Yhdysvallat on tässä suhteessa Suomen kannalta erityisen tärkeä kumppani.
3. Suomella on luovana osaamisyhteiskuntana paljon tarjottavaa Yhdysvalloille.

Yhteiset tavoitteet luovat pohjan laaja-alaiselle kumppanuudelle

Vahvistetaan yhteistä näkemystä globaalin kehityksen suunnasta

Globaalin muutoksen valossa ei ole lainkaan itsestään selvää, mihin arvoihin ja tavoitteisiin kehitys tulee perustumaan. Käynnissä olevan muutoksen suunta ei ole Suomenkaan kannalta samantekevää.

Demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja naisten aseman tukeminen ovat tärkeitä yhteisiä tavoitteita, ja toimintaa lisätään niiden edistämiseksi. Yhteistyö transatlanttisen kehityspoliittisen dialogin tiivistämisessä tarjoaa mahdollisuuksia tukea kehitystä köyhimmässä maissa.

Pohjoismaisena hyvinvointiyhteiskuntana Suomen kokemukset ja ratkaisut ovat myös poikenneet markkinakilpailuun perustuneista malleista ja Suomen kannattaa yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa tarjota omia kokemuksiaan etsittäessä ratkaisuja yhteisiin haasteisiin.

Vakaus ja turvallisuus – yhteinen tavoite

Pohjoinen Eurooppa ja Itämeren alue on uusia mahdollisuuksia tarjoava yhteistyön kohde. Alueen vakauden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi on tärkeää, että Yhdysvaltain kiinnostus sitä kohtaan säilyy. Yhdysvaltain sitoutuminen Euroopan vakauteen ja turvallisuuteen on tärkeää tulevaisuudessakin. Venäjän demokratian, oikeusvaltion, kestävä talouskehityksen ja vakauden tukeminen on yhteinen tavoite. Arktiset alueet avaavat uusia näkymiä energian, kuljetusreittien ja arktisen teknologian ja ympäristöhaasteiden suhteen.

Kansainvälisten kriisien ratkaiseminen on ulkopoliittinen painopistealue sekä Suomen että Yhdysvaltain näkökulmasta. Suomi ja Yhdysvallat osallistuvat kansainväliseen kriisinhallintaan useilla kriisialueilla. Suomi tulee

osallistumaan sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan voimavaroihinsa nähden hyvällä panostuksella. Suomi kehittää Naton rauhankumppanuusyhteistyötä ja kriisinhallintakykyään. Suomi on aktiivisesti mukana joukkotuhousteiden leviämisen estämisessä.

Terrorismi ja kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus ovat merkittäviä kansainvälisiä turvallisuushuolia. Näiden tehokas torjunta onnistuu vain tiivistämällä monenkeskistä kansainvälistä yhteistyötä. On tärkeää, että myös EU ja Yhdysvallat toimivat yhteistyössä tällä alueella. Suomen on samalla myös huolehdittava oman toimintakykynsä ylläpitämisestä riskien ja uhkien muuttuessa.

Vihreä talous – yhteinen kasvuala

Vihreän talouden alalla on merkittävää kasvupotentiaalia ja siihen tullaan panostamaan. Alan tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostetaan voimakkaasti sekä Suomessa että Yhdysvalloissa, mitä tulee hyödyntää yhteistyössä. Kiinnostavia uusia mahdollisuuksia löytyy ympäristöteknologiassa sekä uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden kehittämisessä. Suomi osallistuu Yhdysvaltain kutsusta Clean Energy Ministerial -prosessiin, jossa edistetään hankkeita puhtaan energian hyödyntämiseksi myös kehitysmaissa.

Yhteistyötä lisätään ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja köyhimpien maiden sopeutumistoimien tukemiseksi, erityisenä teemana naisten rooli. Tavoitteeksi asetetaan myös kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistaminen ja meriympäristön saastumisen estäminen.

Yhdysvaltain markkinat – potentiaalia talouskasvulle

Keskinäisen kaupan potentiaalia on hyödynnettävä entistä paremmin. Maailman suurimpana taloutena Yhdysvallat on Suomelle tärkeä kaupapakumppani ja Suomen tärkein vientimaa Euroopan ulkopuolella. Se on yrityksillemme merkittävä innovaatiotoiminnan ja investointien lähde. Yhdysvaltain kilpailuille markkinoille pääsy vaatii erityisiä ponnisteluja suomalaisyrityksiltä, mutta onnistuminen tuo niille merkittäviä hyötyjä.

Transatlanttisen kaupan ja taloudellisen yhteistyön tulee olla mahdollisimman esteetöntä ja vapaata. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi käytetään kahdenvälisiä, EU:n sekä Maailman kauppajärjestön WTO:n mahdollisuuksia. Ensisijainen tavoite on saada WTO:n Dohan neuvottelukierros päätökseen. Lisäksi laaditaan kattava arvio EU:n ja Yhdysvaltain välisen mahdollisen vapaakauppasopimuksen ja erityisesti kaupan ja investointien

esteiden poistamisen vaikutuksista suomalaiselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle.

Tehokas ja hyvin suunniteltu julkinen kansainvälistymisen ja viennin edistämisen tukeminen on suomalaisyritysten apuna Pohjois-Amerikan markkinoilla. Käytettävissä ovat ulkoasiainhallinnon, Finpron, Tekesin, Finnoden, VTT:n sekä kauppakamarien ja kunniakonsuliverkoston laajat palvelut. Suomalaisyritykset ovat kiinnostava investointikohde amerikkalaisijoittajille ja on tärkeä saada Suomeen lisää sijoituksia. Riskirahoituksen merkitys on suuri, ja sen saantimahdollisuudet selvitetään.

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kärkeen

Innovaatio- ja tutkimusala tarjoavat dynaamisia yhteistyömahdollisuuksia, joilla on suuri potentiaali. Institutionaalista yhteistyötä suomalaisten ja amerikkalaisten korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusrahoittajien välillä lisätään. Suomalaisyritykset ovat verkottuneet Yhdysvaltain innovaatiokeskuksiin, ja Yhdysvallat on suomalaisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten tärkeimpien kumppanimaiden joukossa kaikilla tieteenaloilla. Tutkijoiden ja opiskelijoiden liikkuvuutta parannetaan suomalaisten ja amerikkalaisten yliopistojen sekä tutkimuslaitosten välillä.

Yhdysvalloissa ovat huippuyliopistot, Suomessa taas huipputasoinen peruskoulutus. Opetussektorin asiantuntijoiden kumppanuuksia ja yhteistyötä vahvistetaan.

Vapaa ja turvallinen liikkuminen

Ihmisten liikkumisen tulee olla mahdollisimman turvallista ja vapaata, ja työn ja osaamisen vaihdannan mahdollisimman esteetöntä. Suomi kuuluu Yhdysvaltain viisumivapausohjelmaan. Vapaa liikkuvuus edellyttää läheistä yhteistyötä rikollisuuden ja terrorismin ehkäisemiseksi kansalaisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Tätä yhteistyötä kehitetään sekä EU:n kautta että kahdensivuisesti. Turvallinen matkustaminen ja valtioiden sisäinen turvallisuus ovat yhteinen etu.

Tarjolla suuri luovan talouden ja kulttuurin markkina

Luovan talouden alalla Yhdysvallat on valtava markkina ja mahdollisuus suomalaistoimijoille. Lähtökohdat ovat hyvät, sillä suomalainen kulttuuri-osaaminen on saanut hyvän jalansijan Yhdysvalloissa. Julkisuusdiplomatia on keino edistää Suomen tunnettuutta.

Mikään ei toimi ilman henkilökohtaisia yhteyksiä ja verkostoja

Suomalaistoimijoiden yhteyksiä Yhdysvaltoihin tiivistetään. Suomalaisen talouselämän, tutkijoiden, korkeakoulujen, kulttuurielämän ja kansalaisyhteiskunnan yhteyksiä tuetaan ja kehitetään. Suuressa liittovaltiossa on välttämätöntä olla aktiivinen pääkaupungin lisäksi myös osavaltiotasolla. Aloitteellisuus on tärkeää.

Suomi panostaa läsnäoloonsa Yhdysvalloissa. Suomen virallinen edustautuminen on jo kattavaa. Ensimmäisenä vihreänä lähetystörakennuksena Suomen suurlähetystö Washingtonissa tarjoaa kiinnostavia uusia mahdollisuuksia nostaa Suomen profilia Yhdysvalloissa. Suomen suurlähetystö ja pääkonsulaatit Yhdysvalloissa edistävät valtiollisten suhteiden lisäksi vientiä sekä kulttuuri-, tiede-, innovaatio- ja koulutusyhteistyötä. Suomalaista talous- ja tiedeyhteistyötä tukevat tärkeällä tavalla Finpron toimipisteet Piilaaksossa, Houstonissa, Stamfordissa ja Washingtonissa, Tekes, VTT ja innovaatiokeskus Finnnode sekä laaja kunniakonsuliverkosto eri puolilla maata. New Yorkissa sijaitseva kulttuuri-instituutti edistää suomalaisen kuvataiteen, muotoilun ja arkkitehtuurin tunnetuksi tekemistä.

EU ja Yhdysvallat – transatlanttinen symbioosi

Eurooppa ja Yhdysvallat ovat toistensa tärkeimmät strategiset kumppanit. Kasvavien globaalien haasteiden aikakaudella molemmin puolin Atlanttia tarvitaan entistä strategisempaa, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja kestävään ratkaisuun panostavaa yhteistyötä. Yhdessä ja samaan suuntaan toimien EU ja Yhdysvallat voivat edistää tavoitteitaan tehokkaammin monenkeskisessä järjestelmässä. Samalla edistetään transatlanttista sitoutumista YK-järjestelmään.

Maailman kaksi suurinta taloutta muodostavat yhdessä jättimäisen talousalueen. Ne vastaavat puolesta maailman bruttokansantuotteesta ja kolmanneksesta maailmankaupasta. Ristikkäisinvestoinnit ovat mittavia ja talouksien keskinäisriippuvuus on suuri: talouden ja kaupan myönteinen kehitys vahvistaa ja kielteinen kehitys heikentää molempia. Jotta EU ja Yhdysvallat pysyisivät kehityksen kärjessä, niiden tulee kyetä toimimaan innovaatioihin ja moderniin vihreään teknologiaan perustuvan maailmantalouden dynaamisena veturina. Ne voivat myös näyttää esimerkkiä siitä, kuinka kahden talousalueen lähentyminen tukee talouskasvua ja työpaikkojen luomista.

II TOIMINTAOHJELMA – SATAYKSI TAPAA KEHITTÄÄ TRANSATLANTTISISTA YHTEISTYÖTÄ

Yhdysvallat-toimintaohjelman tarkoituksena on kartoittaa transatlanttisen suhteen nykytilaa ja löytää uusia yhteistyömahdollisuuksia kaikilla suomalaisen yhteiskunnan kannalta kiinnostavilla aloilla.

Samalla tavoitteena on lisätä näkemystenvaihtoa sekä parantaa koordinaatiota suomalaisten toimijoiden kesken.

Toimintaohjelma on valmisteltu ulkoasiainministeriössä tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden ja eri aloja edustavien sidosryhmien kanssa. Toimintaohjelman toimeenpanoa tullaan seuraamaan yhteistyössä ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa.

1. ARVIO YHDYSVALTAIN ASEMASTA

Yhdysvaltain päätöksillä ja toiminnalla on huomattavaa vaikutusta maailmanlaajuisessa mittakaavassa. Vaikutus ulottuu monille eri aloille. Vaikka suurten kehittyvien maiden taloudellinen vahvistuminen heikentää länsimaiden suhteellista asemaa globaalissa toimintakentässä, muutos on asteittainen ja painottuu ensisijassa talouden alalle. Yhdysvallat on johtava suurvalta, jonka poliittinen, taloudellinen, sotilaallinen, tieteellisteknologinen ja kulttuurinen rooli on kansainvälisesti tarkasteltuna omaa luokkaansa. On arvioitavissa, että globaaleista muutoksista huolimatta sen asema tulee säilymään erittäin keskeisenä myös tulevaisuudessa.

Kuten valtioiden kohdalla yleensäkin, Yhdysvaltain kansainvälinen toiminta perustuu ensisijaisesti sen kansallisesti tärkeinä pitämiin tavoitteisiin ja intresseihin. Sen poikkeuksellinen asema perustuu samalla siihen, että se pitää kansallisten etujensa mukaisena toimia kansainvälisen turvallisuuden, demokratian ja markkinatalouden toimintaedellytysten takaajana. Se kykenee ajamaan tavoitteitaan muita tehokkaammin, johtuen maan ulkopoliittisesta ja sotilaallisesta toimintakyvystä sekä talouden valtavasta koosta. Yhdysvalloilla on myös tapana lähteä siitä, että muut maat tukevat sen toimintaa, joka samalla hyödyttää koko kansainvälistä yhteisöä. Monissa ulkopoliittisissa ja turvallisuuskysymyksissä Yhdysvallat saakin tukea toiminnalleen. Talouden alalla Euroopan maat ja Yhdysvallat myös kilpailevat keskenään, mikä näkyy toisinaan kiistoina esim. Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa.

Yhdysvallat on sitoutunut valtaosin samoihin kansainvälisiin sopimuksiin ja järjestelyihin kuin Euroopan maatkin, kuten YK:n peruskirja, Etyjin periaatteet ja ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, ja näihin nojaavat Yhdysvaltain tavoitteet vastaavat Suomen ja muiden eurooppalaisten maiden tavoitteita. Näin ollen Euroopan ja Yhdysvaltain mahdolliset erimielisyydet ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tai taloudessa, silloin kun niitä esiintyy, eivät useimmiten liity tavoitteisiin tai arvoihin, vaan käytettäviin keinoihin. Mikäli ongelmien ratkaisuun valittavista keinoista on kansainvälisen yhteisön piirissä erimielisyyttä, olisi tärkeää että kaikki kansainväliset toimijat – valtiot ja kansainväliset järjestöt – kantavat osansa vastuusta ja tarjoavat käyttöön sellaisia keinoja ja resursseja, joilla ongelmat pystytään ratkaisemaan.

Ulkopolitiikassa Yhdysvallat on merkittävin yksittäinen toimija kansainvälisessä kentässä. Se on keskeinen toimija useimmissa keskeisissä ulko- ja turvallisuuspoliittisissa ongelmakysymyksissä. Sellaisia ovat esimer-

kiksi Lähi-itä, Irak, Iran, Afganistan, Pakistan, ydinaseiden vähentäminen ja leviämisen estäminen sekä terrorismin torjunta. Yhdysvallat ajaa kansainvälisissä järjestöissä ja YK:n turvallisuusneuvostossa tavoitteitaan koko painoarvolla, esimerkiksi kansainvälisistä pakotteista sovittaessa.

Yhdysvaltain sotilaallinen asema on poikkeuksellinen eikä sitä voida verrata mihinkään muuhun valtioon. Yhdysvallat on ainoa maa, joka on jakanut koko maapallon kansallisiin komentovastuualueisiin esikuntarakenteineen ja jolla on myös kyky käyttää sotilaallista voimaa kaikkialla maailmassa. Yhdysvalloilla on keskeinen turvallisuuspoliittinen ja strateginen rooli erityisesti Euroopassa ja Tyynenmeren alueella, missä se on molemminpuolisessa liittolaissuhteessa tai yksipuolisen turvatakuun antajana kahdenvälisen sopimusten kautta. Yhdysvalloilla on merkittävä sotilaallinen läsnäolo paitsi kriisialueilla, myös Itä- ja Kaakkois-Aasiassa, Euroopassa, Lähi-idässä, Afrikassa sekä Keski-Amerikassa ja valtamerillä. Sen sotilasteknologinen ylivoima on huomattava. Yhdysvaltain sotilasmenot olivat vuonna 2010 noin 43 prosenttia koko maailman sotilasmenoista. Yhdysvaltain puolustusbudjetti on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana, sillä syyskuun 2001 jälkeisessä ilmapiirissä ei turvallisuuden tuottamiseen käytettyjä varoja asetettu kyseenalaiseksi. Maan yleisen taloudellisen tilanteen heikentymisen myötä on kuitenkin käynnistynyt keskustelu myös mahdollisista puolustusbudjetin leikkauksista sekä siitä, mihin Yhdysvalloilla on jatkossa varaa; budjettileikkausten uskotaan vaikuttavan jatkossa myös Yhdysvaltojen sotilaalliseen läsnäoloon maailmassa.

Yhdysvaltain sotilaallisesti ylivoimainen asema on merkinnyt sitä, että kansainvälisissä sotilaallista kykyä vaativissa operaatioissa sen odotetaan lähes automaattisesti ottavan keskeisen vetovastuun. Yhdysvallat kuitenkin vetäytyi Libya-operaation johtoroolista alkuvaiheen jälkeen ja siirsi johtovastuun Natolle. Kokemus osoitti, että Yhdysvallat on nykyaikaisen ajan aikana valmis luopumaan johtovastuusta, jos se löytää muita vastuunkantajia. Tässä tapauksessa vastuunkantajiksi haluttiin nimetä eurooppalaisia valtioita, naapurimaiden ja Arabiliiton lisäksi. Yhdysvallat joutuu kuitenkin paikkaamaan eurooppalaisten maiden puuttuvia sotilaallisia kykyjä vaativissa operaatioissa.

Vaikka maailmantalouden kasvu on keskittynyt uusiin nouseviin talouksiin, Yhdysvaltain talous on edelleen suurin yksittäinen maailmantalouteen vaikuttava tekijä. Sen osuus on yli 20 prosenttia maailmantalouden nimellisestä bruttokansantuotteesta. Se on teknologisesti maailman vahvimpia talouksia, ja sen finanssisektori määrittelee rahoitusmarkkinoiden toimintaa kaikkialla. Amerikkalaisissa yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja yrityksissä

tehdään kansainvälisessä mittakaavassa johtavaa innovaatiotoimintaa mm. avaruus-, tietokone-, lääke-, ja aseteollisuudessa. Arvioiden mukaan Yhdysvalloissa tuotetaan noin 40 prosenttia maailman kaikista innovaatioista. Yhdysvaltain yritysten, julkisen sektorin ja yksityisten kansalaisten ostovoima on maailmantaloudessa huomattava, joskin merkittävä osa kulutuksesta ja investoinneista on viime vuosina perustunut ulkomaiselle velkarahoitukselle. Yhdysvallat on tärkeimpiä vientimarkkinoita energian, erityisesti öljyn, samoin kuin autoteollisuuden, korkean teknologian teollisuuden sekä ylipäätään teollisuus- ja kulutustuotteiden osalta. Yhdysvaltain kauppatase on ollut jo pitkään merkittävän alijäämäinen.

Yhdysvaltain asuntoluottomarkkinoilta vuonna 2008 alkanut kansainvälinen finanssikriisi johti taloudelliseen taantumaan Yhdysvalloissa ja myöhemmin eri puolilla maailmaa. Finanssi- ja rahapoliittiset elvytystoimet pysäyttivät kierteen ja käänsivät talouden hetkeksi nousuun. G20-ryhmässä sovituilla toimentpiteillä oli keskeinen merkitys maailmanlaajuisen kriisin vakauttamisessa. Yhdysvalloissa vuoden 2010 BKT kasvoi jälleen 3 prosentin vuotuista vauhtia. Vuonna 2011 kasvu on kuitenkin ollut hidasta, ja kongressin kiista liittovaltion velkakaton nostosta vielä lisäsi epävarmuutta markkinoilla. Samalla työttömyysaste säilynee korkeana pitkään, mikä yhdessä kotitalouksien velanhoitokulujen kanssa pitkittää kulutuskysynnän palautumista ennalleen. Jatkossa rahoituskriisejä pyritään estämään myös lisäämällä rahoitusmarkkinoiden sääntelyä. Yhdysvaltain kongressi teki alustavan sopimuksen heinäkuussa 2011 tavoitteista valtiontalouden vajaiden hallitsemiseksi. OECD:n arvion mukaan Yhdysvaltain julkisen velan määrä nousee vuoden 2011 lopussa lähelle 100 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Yhdysvaltain sisäpoliittinen polarisaatio on edelleen lisääntynyt viime vuosina. Nykyisessä sisäpoliittisessa tilanteessa kompromissien aikaansaaminen tulee olemaan vaikeaa ennen vuoden 2012 presidentinvaaleja. Syksyllä 2010 republikaaninen puolue voitti kongressin vaalit ja sai enemmistön edustajainhuoneen paikoista, senaatin jäädessä niukasti demokraattienemmistöiseksi. Republikaanisen puolueen listoilta nousi kongressiin myös nk. teekutsuliikkeen edustajia. Teekutsuliikettä voidaan pitää konservatiivisena populistisena liikkeenä, jonka kompromissihalut demokraattien kanssa ovat vähäiset ja eräänä päätavoitteena on liittovaltion roolin minimoiminen. Poliitikassaan nämä tahot ajavat usein jyrkkiäkin konservatiivisia kantoja ja ulkopoliitikassa korostavat kansallisten kysymysten ensisijaisuutta, suhtautuen myös usein epäluuloisesti monenkeskisiin yhteistyöjärjestöihin, joiden katsotaan rajoittavan Yhdysvaltain suvereniteettia.

2. YHDYSVALTAIN ULKOPOLITIikka

Yhdysvaltain ulkopolitiikan linjaukset tekee presidentin johtama hallinto. Kongressin rooli korostuu politiikan rahoituksesta päätettäessä ja kansainvälisiä sopimuksia ratifioitaessa. Vaikka demokraattien ja republikaanien näkemykset eroavat voimakkaasti monissa sisäpoliittisissa kysymyksissä, puoluerajat ylittävä yhteistyö on usein helpompaa ulkopolitiikan alalla. Ulkopolitiikan sisältökysymyksissä useimpien demokraatti- ja republikaanihallintojen tavoitteet eroavat toisistaan vähemmän kuin käytetystä retoriikasta voisi päätellä. Eroja on pikemminkin asioiden ilmaisutavassa ja keinojen valinnassa.

Presidentti Barack Obaman hallinnon tavoitteena oli alusta lähtien yhteistyöpainotteisen ulkopolitiikan korostaminen. Kädenojennuspolitiikalla hallinto pyrki korjaamaan suhteita myös niihin maihin, joiden kanssa yhteistyö ei aikaisemmin toiminut. Hallinto teki myös avauksia muslimimaailmaa kohtaan. Se korosti samalla tulosten aikaansaamista ensisijaisena tavoitteena. Kädenojennuspolitiikka on johtanut eräisiin saavutuksiin, mutta kaikilta osin se ei ole tuottanut toivottuja tuloksia.

Diplomatia, kehitys ja puolustus (Diplomacy, Development, Defence) on tuotu rinnakkain esiin ulkopolitiikan keinoina kriisejä ratkaistaessa. Kykyä tukea ja rakentaa kriisialueiden siviiliyhteiskuntia painotetaan uudella tavalla, ja tämän vuoksi siviiliasiantuntemuksen ja kehitysrahoituksen merkitystä korostetaan aiempaa enemmän. Niin kutsuttu smart power merkitsee sitä, että eri osa-alueiden keinoja pyritään hyödyntämään kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla. Kansainvälistä vastuunkantamista painotetaan myös Yhdysvaltain ensimmäisessä globaalissa kehityspoliittisessa ohjelmassa, jossa kehitysyhteistyö nähdään taloudellisena, strategisena ja moraalisenä välttämättömyytenä. Kehitysyhteistyön osuus Yhdysvaltain BKT:sta on kuitenkin OECD-maiden keskiarvoa alempi eli 0,2 %. Yhdysvallat varaa myös edelleen mahdollisuuden sotilaalliseen ratkaisuun tilanteissa, joissa muut keinot eivät auta ja omat tai liittolaisten edut sitä vaativat.

Suurvalta- asemasta johtuen Yhdysvallat toimii useilla keskeisillä ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla samanaikaisesti, johtaa neuvotteluprosesseja eri aiheissa ja toimii vetovastuussa kriisialueilla. Samalla nykyhallinto kuitenkin korostaa, että mikään valtio ei voi yksin ratkaista monimutkaisia kansainvälisiä ongelmia, vaan tarvitaan laajaa yhteistyötä ja taakanjakoa.

Gloaalien ja alueellisten ongelmien ratkaisussa Yhdysvallat on hakenut

uusia toimintatapoja erilaisten epävirallisten maaryhmien kautta, pyrkien samalla sitouttamaan keskeisiä toimijoita kansainväliseen vastuunkantoon. Tällaiset ryhmät ovat saavuttaneet merkittävän aseman vakiintuneiden järjestöjen rinnalla. G20 on keskeinen foorumi kansainvälisen talouden alalla. Puhtaaseen energiaan ja ilmastoon liittyviä aiheita käsitellään Yhdysvaltain aloitteesta osin vaihtoehtona Kioton prosessille käynnistetyssä suurten talouksien foorumissa (Major Economies Forum on Energy and Climate) 17 suurimman talouden kesken. Ydinturvallisuuden parantamista koskevia ratkaisuja tehtiin Washingtoniin koolle kutsutussa 47 valtion ja järjestön ydinturvahuippukokouksessa vuonna 2010. Presidentti Obama on asettanut pitkän aikavälin tavoitteekseen ydinaseettoman maailman. Tätä tavoitetta on edistetty mm. Venäjän kanssa kahdenvälisesti sekä kansainvälisessä ydinsulkukonferenssin tarkastelukokouksessa (NPT) vuonna 2010. Yhdysvallat on myös kiinnostunut uudistamaan 1900-luvun instituutioita kuten YK:ta, Natoa, Kansainvälistä valuuttarahastoa ja Maailmanpankkia vastamaan paremmin 2000-luvun haasteisiin.

Irakissa turvallisuusvastuu on pääosin siirretty maan omille turvallisuuselimille ja Yhdysvaltain joukkojen irrottautuminen toteutetaan vuoden 2011 loppuun mennessä. Yhdysvallat jatkaa sotilaallista panostustaan Afganistanissa. Maassa toteutetaan kansainvälisesti hyväksyttyä strategiaa, jolla pyritään saattamaan Afganistan asteittain sellaiseen kuntoon, että se voi itse vastata turvallisuudestaan ja pitkällä aikavälillä myös kehityksestään. Turvallisuusvastuun luovutus afgaaniviranomaisten vastuulle käynnistettiin vuonna 2011. Yhdysvallat pyrkii irrottamaan pääosan taistelujoukoista vuoteen 2014 mennessä, mutta Afganistaniin jäänee kymmeniätuhansia amerikkalaissoilaita vielä sen jälkeenkin. Yhdysvaltain kansalliseen panostukseen sisältyy myös merkittävä siviili- ja kehitysrahoituspanos.

Iranille Obaman hallinto tarjosi heti kautensa alussa yhteistyömahdollisuutta, johon Iran ei kuitenkaan tarttunut. Maan ydinaseohjelmaan liittyvän huolen vuoksi YK:n turvallisuusneuvosto päätti uusista Iran-pakotteista kesällä 2010, ja Yhdysvallat ja EU vahvistivat omia pakotteitaan. Iran on sittemmin osoittanut valmiutta palata neuvottelupöytään, mutta se ei ole edelleenkään ollut halukas keskustelemaan ydinohjelmastaan. Iranin vallankumouskaartin Quds-joukkoihin yhdistetty Saudi-Arabian Washingtonin lähettilään murhasuunnitelma on heikentänyt yhteistyömahdollisuuksia entisestään.

Eurooppa säilyy Yhdysvaltain tärkeänä strategisena kumppanina, mutta sen aseman keskeisyys ei enää ole itsestäänselvyys. Yhdysvallat on paitsi transatlanttinen, myös Tyynenmeren maa. Lukuisat liittolaissuhteet eri

puolilla maailmaa, nousevat taloudet ja kriisialueet ovat keskeisiä Yhdysvaltain ulkopoliittikan kohteita. Eurooppa on kuitenkin Yhdysvalloille tärkeä kumppani globaaleihin haasteisiin vastattaessa. Transatlanttinen suhde on Yhdysvalloille edelleen painokkaasti turvallisuuspoliittinen ja perustuu Nato-yhteistyöhön. Yhdysvaltain keskeisimmät eurooppalaiset kumppanit löytyvät Nato-maiden piiristä. Euroopan unioni on instituutiona Yhdysvalloille erityisesti taloudellinen toimija sekä laaja-alainen turvallisuuden tarjoaja ja kumppani. Asioita hoidetaan molemmin puolin Atlanttia paljon myös kahdenvälisesti tai pienemmissä maaryhmissä. Keskeisiä USA:n tavoitteita on kaikkien Euroopan maiden integroiminen eurooppalaisiin instituutioihin. Venäjän kanssa Yhdysvallat on tehnyt uuden suhdeavauksen, ja maiden välisessä yhteistyössä on saavutettu myönteisiä tuloksia.

Aasian taloudellinen ja poliittinen merkitys on kasvanut myös Yhdysvaltain näkökulmasta. Aasiassa ja Tyynenmeren alueella Yhdysvaltain läheisimmät liittolaiset ovat perinteisesti Australia, Japani, Etelä-Korea ja Uusi-Seelanti. Lisäksi muun muassa Filippiinit, Thaimaa ja Pakistan ovat tärkeitä kumppaneita Yhdysvalloille. Myös Yhdysvaltain suhteet Intiaan ovat lähentyneet. Yhdysvaltain ja Kiinan suhdetta leimaa voimakas keskinäisriippuvuus sekä yhteisiin etuihin perustuva pyrkimys yhteistyöhön. Suhteelle on myös ominaista tietynlainen jännite, mikä johtuu osin Yhdysvaltain Taiwanille myöntämästä turvatakuusta. Kiinan sotilaallinen vahvistuminen on lisännyt Aasian ja Tyynenmeren maiden piirissä pyrkimystä hakeutua entistä tiiviimpään turvallisuusyhteistyöhön Yhdysvaltain kanssa.

Lähiaikoina solmittavasta Tyynenmeren kumppanuussopimuksesta (Trans-Pacific Partnership Agreement) on tarkoitus tehdä 21. vuosisadan sopimus, joka toimisi mallina muille kauppasopimuksille. Siitä saattaa jatkossa muodostua merkittävä sopimus erityisesti, jos alueen suuret taloudet liittyvät siihen.

Syyskuun 2001 terrori-iskujen jättämä varjo ja viime vuosien terrori-isku-yritykset ovat merkinneet sitä, että terrorismin tehokas torjunta on edelleen keskeinen elementti Yhdysvaltain turvallisuusajattelussa. Yhdysvallat pyrkii terrorismin torjuntaan paitsi omilla rajoillaan myös kumppaneidensa avulla. Yhdysvaltain rajavalvonta on tiukkaa erityisesti lentoasemilla. Terrorismin rahoitukseen se pyrkii puuttumaan seuraamalla rahaliikennetietoja kansainvälisesti.

Terroristiorganisaatio al-Qaida heikkeni entisestään, kun liikkeen johtaja Osama bin Laden sai surmansa Yhdysvaltain iskussa toukokuussa 2011.

Bin Ladenilla oli suuri symbolinen merkitys al-Qaida-verkostolle terrori-iskujen kannustajana. Hänellä näyttää olleen edelleen myös jonkin verran operatiivista roolia iskujen suunnittelussa ja valmistelussa. Afganistanissa ja Pakistanissa toteutetun sotilaallisen painostuksen seurauksena al-Qaidan johto on kuitenkin ajettu ahtaalle, liike on pirstoutunut ja sen keskusjohtoisuus on vähentynyt. Bin Ladenin kuolema vahvistanee tätä kehitystä entisestään.

Arabimaailman kansannousut ovat merkinneet myös Yhdysvalloille Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän politiikan uudelleenarviointia. Yhdysvallat on nyt asettanut tavoitteekseen demokraattisen muutoksen ja alueen talouden modernisaation tukemisen. Ääriliikkeet eivät ole ainakaan toistaiseksi saaneet arabimaiden kansannousuissa merkittävää jalansijaa, mikä voi osaltaan viitata ääri-ilmöiden vaikutusvallan laskuun alueella.

Internetin käytön yleistymisen on myös tuonut uusia piirteitä ulkopoliittikkaan. Vuonna 2010 internetsivusto WikiLeaks ryhtyi julkaisemaan Yhdysvaltain puolustus- ja ulkoministeriöiden raportointijärjestelmästä laittomasti hankittuja raportteja. Massiivinen tietovuoto ei ole johtanut merkittäviin Yhdysvaltain asemaa tai toimintatapoja koskeviin uudelleenarviointeihin. Joidenkin arvioiden mukaan raporteissa esitetyillä arvioilla eräiden arabimaiden hallinnon tilasta olisi ollut jonkin verran vaikutusta arabimaailman kuohunnan käynnistymiseen.

3. SUOMEN JA YHDYSVALTAIN SUHTEET

Suomen ja Pohjois-Amerikan välinen kanssakäyminen alkoi siirtolaisuudesta, kuten monen muunkin eurooppalaisen maan. Ensimmäiset suomalaiset muuttivat jo vuonna 1638 Delaware-joen suistoon Ruotsin perustaessa alueille siirtokunnan (New Sweden).

Yleiseurooppalainen muuttoaalto vei mukanaan satojatuhansia suomalaisia, jotka lähtivät etsimään parempaa elämää, työtä, seikkailemaan ja osin myös pakoon Venäjän armeijan asevelvollisuutta. On arvioitu, että Suomesta lähti vuosina 1870–1930 noin 320 000 siirtolaista Yhdysvaltoihin. Arviolta neljäsosa varhaisista siirtolaisista palasi takaisin Suomeen. Nykyään noin 700 000 amerikkalaisella on suomalaiset sukujuuret. Amerikansuomalaiset kunnioittavat sukujuuriaan erityisesti vuosittain järjestettävässä FinnFest-juhlassa sekä lukuisissa muissa tapahtumissa.

Yhdysvallat tunnusti Suomen itsenäisyyden toukokuussa 1919, minkä jälkeen suhteet kehittyivät nopeasti. Maiden välillä solmittiin 1920-luvulla useita kahdenvälisiä sopimuksia, jotka koskivat muun muassa lainoja, tullikysymyksiä, satama- ja viisumimaksuja sekä välimies- ja sovittelumekanismia. Sotien välisenä aikana Yhdysvallat oli Suomen tärkeimpiä kauppakumppaneita.

Toisessa maailmansodassa Suomi ja Yhdysvallat toimivat olosuhteista johtuen liittoumien eri puolilla. Maiden väliset diplomaattisuhteet irtisanottiin väliaikaisesti, mutta sodan päätyttyä yhteistyö palautettiin nopeasti. Yhdysvallat ymmärsi Suomen sensitiivisen aseman Neuvostoliiton naapurina ja vältti toimia tai aloitteita, jotka olisivat vaikeuttaneet Suomen asemaa. Suomi ei vaikeassa ulkopoliittisessa tilanteessa ottanut vastaan Yhdysvaltain Euroopan jälleenrakennukseen tarjoamaa Marshall-apua. Sen sijaan Yhdysvallat tuki Suomea lainoin Yhdysvaltain Export-Import-pankin ja Maailmanpankin kautta. Sotien jälkeisinä vuosina Suomi ja Yhdysvallat allekirjoittivat useita talous- ja kauppasopimuksia.

Suomi oli kunnostautunut lainojensa takaisinmaksajana Yhdysvalloille jo 1930-luvun laman aikoina ja sama säntillisuus jatkui toisen maailmansodan jälkeen. Osin Suomen hyvästä velanmaksajan maineesta johtuen Yhdysvallat perusti vuonna 1949 ASLA (Amerikan Suomen Lainan Apurahat)-stipendirahaston, johon Suomen lainojen lyhennykset ohjattiin. Myöhemmin ASLA yhdistettiin Fulbright-järjestelmään, ja nykyään stipendirahastoa hallinnoi Suomen Fulbright Center. Vuodesta 1949 lähtien vaihto-ohjelmiin

on osallistunut noin 3 500 suomalaista ja 1 500 amerikkalaista stipendiaattia. Vuosittain vaihtoon osallistuu noin 70 yliopistojen tutkijaa tai opiskelijaa.

Kylmän sodan vuosina Suomi pyrki aktiivisesti vahvistamaan kansainvälistä asemaansa puolueettomuuden avulla. Osana tätä politiikkaa Suomi tarjosi hyviä palveluita, joilla oli positiivista vaikutusta suurvaltasuhteisiin. Tämä johti merkittäviin tapaamisiin Helsingissä. Suomi isännöi strategisten aseiden rajoitusneuvotteluja (SALT) vuosina 1970–1972. Suomen ulkopoliittinen toiminta kulmineitui Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokousten (ETYK) sarjaan ja Helsingin loppuasiakirjan allekirjoitukseen huippukokouksessa vuonna 1975. Suomi oli aktiivinen aserajoitusneuvottelujen edistämisessä isännöimällä Euroopan aserajoituskonferenssin (CD) valmistelukouksia vuonna 1983.

Kylmän sodan päättymistä seurannut Euroopan muutos, Suomen jäsenyys EU:ssa ja Nato-rauhankumppanuus ovat vaikuttaneet myös Suomen ja Yhdysvaltain suhteisiin. Niistä on tullut kaikilta osin kahden länsimaan normaali yhteistyösuhde. Samalla yhteistyön piiriin on tullut runsaasti uusia aiheita ja globaaliagendaan kuuluvia kysymyksiä.

2000-luvulla Suomi on Yhdysvalloista tarkasteltuna omat asiansa hyvin hoitava, pieni ja kehittynyt pohjoiseurooppalainen maa. Se koetaan rakentavaksi kumppaniksi ja länsimaaksi, jolla on pitkälti samat tavoitteet kuin Yhdysvalloilla. Suomi ei kuulu Yhdysvaltain kaikkein läheisimpiin liittolaisiin eikä se ole kriisi- tai ongelmamaa. Näistä syistä Suomi ei myöskään ole Yhdysvaltain ulkopoliittisen huomion keskeisimpiä kohteita.

Suomelle on myös turvallisuuspolitiikan näkökulmasta tärkeää ylläpitää hyviä suhteita Yhdysvaltain kanssa sekä kahdenvälisesti että EU:n ja Naton kumppanuusyhteistyön kautta. Yhdysvaltain rooli turvallisuuspolitiikassa on Suomen näkökulmasta keskeinen.

Vaikka Suomi ei ole amerikkalaisyhteiskunnassa erityisen hyvin tunnettu maa, Suomeen kohdistuu kiinnostusta monilla sen vahvuussektoreilla kuten koulutuksen, vihreän teknologian ja kulttuurin alalla.

Yhdysvallat on puolestaan Suomelle ja suomalaisyhteiskunnalle tärkeä yhteistyökumppani monilla aloilla. Suomen omaa dynaamista kehitystä vauhdittaa olennaisella tavalla verkottuminen Yhdysvalloissa, mikä tarjoaa useilla sektoreilla merkittäviä mahdollisuuksia.

Kahdenvälisten suhteiden kirjo kattaa koko yhteiskunnan. Yhteydet poliittisen johdon, ministeriöiden, tutkimuslaitosten, talouselämän, korkeakoulujen ja kulttuurilaitosten välillä ovat laajat. Yhteyksiä ylläpidetään sekä Washingtonissa että muualla Yhdysvalloissa. Washingtonissa yhteyttä pidetään erityisesti hallinnon ja kongressin päätöksentekijöihin sekä ulkopoliittikan ajatushautomoihin, jotta Suomi ja sen tavoitteet tunnettaisiin paremmin. Vaikuttamiskeinoina ovat paitsi laaja suhdeverkosto virallisella tasolla, myös aloitteellinen viestintä- ja kulttuuritoiminta, jonka avulla on mahdollista jaakaa Suomea koskevaa informaatiota myös laajemmalle yleisölle.

Aktiivisena yhteydenluojana toimivat kauppakamarit ja ystävyysseurat. Yhdysvalloissa toimii kahdeksan Suomalais-amerikkalaisen kauppakamarin (Finnish-American Chamber of Commerce, FACC) osastoa, joista vanhin on New Yorkissa vuonna 1948 perustettu. Kauppakamarien jäseninä on sekä yrityksiä että yksityishenkilöitä. Helsingissä Amerikkalaisen kauppakamarin (AmCham Finland) noin 260 yrityksen jäsenistö koostuu sekä amerikkalaisista että suomalaisista yrityksistä. AmCham Finland edistää erityisesti elinkeinoelämän etuja ja yhteyksiä maiden välillä. Suomen Atlantti-seura kokoaa yhteen asiantuntijoita ja edistää keskustelua erityisesti transatlanttisesta turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä. Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto (SAYL) harjoittaa aktiivista kansalaistoimintaa ja edistää kulttuuri-, tiede-, ja opiskelijavaihtoa Suomen ja Yhdysvaltain välillä. SAYL on jäsenmäärältään yksi maailman suurimmista Yhdysvaltain ystävyysjärjestöistä, henkilöjäseniä on noin 9 000. Oppilasvaihtoa harjoittavat järjestöt kuten YFU (Youth for Understanding) edistävät lukioikäisten vaihtoa maiden välillä.

Ihmisten välisiä yhteyksiä ovat lisänneet myös useiden kaupunkien ja kuntien väliset yhteistyösuhteet. Samalla yksittäisten henkilöiden, kuten taiteilijoiden, urheilijoiden ja muiden oman alansa huippuosaajien panos vaikuttaa merkittäväällä tavalla amerikkalaiseen kuvaan Suomesta.

4. SUOMI OSANA EU:N JA YHDYSVALTAIN YHTEISTYÖTÄ

Kahdenvälisen yhteistyön rinnalla Suomi on myös osa EU:n ja Yhdysvaltain transatlanttisen suhteen kokonaisuutta.

Eurooppa oli pitkään Yhdysvaltain ulkopoliitikan kohde, joka tarvitsi taloudellista, poliittista ja sotilaallista tukea. Euroopan vahvistuttua taloudellisesti ja kylmän sodan päätyttyä Yhdysvallat odottaa sen osallistuvan nyt tasavertaisena kumppanina kansainvälisten ongelmien ratkaisuun ja taakanjakoon.

Talous on transatlanttisen suhteen keskiössä, sillä Euroopan ja Yhdysvaltain taloudet ovat voimakkaasti sidoksissa toisiinsa: alueet ovat toistensa suurimmat kauppakumppanit muodostaen jopa kolmanneksen maailmankaupan volyymistä. Vuoden 2008 talous- ja finanssikriisi antoi kuvan siitä, kuinka nopeasti talouskriisit siirtyvät Atlantin yli. Tämänkin vuoksi Washingtonissa kannetaan huolta euroalueen valtioiden velkaongelmasta, ja vastaavasti Yhdysvaltain liittovaltion velkatilanne herättää huolta Euroopassa. Talouskriisin seurauksena yhteistyön tarve on lisääntynyt talouspolitiikassa, rahoitussääntelyssä ja kansainvälisten rahoituslaitosten toiminnassa, ja talous on tämän seurauksena noussut transatlanttisen suhteen agendan kärkeen.

Euroopassa on pantu merkille, että Yhdysvaltain huomio kohdistuu jatkossa yhä enemmän nouseviin talouksiin, muissa maanosissa oleviin liittolaisiin ja strategisiin kumppaneihin sekä kriisialueisiin. Erityisesti Kiinan nopea taloudellinen kehitys ja yleisemmin Aasian merkityksen kasvu ovat saaneet osakseen huomiota Yhdysvalloilta. Nousevat taloudet ovat päässeet uudella tavalla mukaan globaaliin taloudelliseen päätöksentekoon G20 -yhteistyön kautta.

Eurooppa on silti edelleen Yhdysvaltain läheisin kumppani useilla toimintaloikoilla. EU:n ja Yhdysvaltain kumppanuuden perustana on yhteinen historia ja länsimainen yhteiskuntapohja. Myös niiden tavoitteet ovat pitkälti yhtenevät: demokratian vahvistaminen, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien edistäminen, joukkotuhousteiden leviämisen estäminen, alueellisten konfliktien ratkaiseminen ja heikkojen valtioiden tukeminen, terrorismin vastainen toiminta, vapaakaupan edistäminen ja energiaturvallisuuden parantaminen. Sen sijaan keinoista näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on ajoittain erilaisia näkemyksiä Atlantin molemmin puolin. EU:n tehtävä on näissäkin tilanteissa panostaa vastuunkantoon, korostaa keinojen ja arvojen keskinäistä riippuvuutta ja tarjota aktiivisesti keinoja ja resursseja ongelmien ratkaisemiseksi.

Yhdysvallat tarkastelee Eurooppaa kokonaisuutena, johon kuuluvat EU:n ohella mm. tiiviit kahdenväliset suhteet Euroopan maihin, Nato-liittolais-suhde, Etyj sekä erilaiset tapauskohtaiset maaryhmät.

EU pyrkii määrätietoisesti rakentamaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä toimintakykyä moderneihin haasteisiin ja ongelmiin vastattaessa. Vaikka EU on kyennyt toimeenpanemaan monia onnistuneita siviilikriisinhallintaoperaatioita, on yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintakyvyn kehittäminen edelleen kesken ja sen toimintaa haittaa myös jäsenvaltioiden usein riittämätön sitoutuminen yhteiseen kannanmuodostukseen ja toimintaan. Täten unionin ulkopoliittinen vaikutusvalta ei edelleenkaan vastaa sen taloudellista kokoa. Sen on rakennettava itsestään riittävän kykenevä ulkopoliittinen toimija, jotta se voisi instituutiona uskottavalla tavalla toimia Yhdysvaltain ja muiden toimijoiden rinnalla kansainvälisissä kysymyksissä.

EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyön fokus on vuosien varrella siirtynyt kahdenvälisen suhteiden hoidosta yhä enemmän globaaliagendan kysymyksiin. EU ja Yhdysvallat tarvitsevat jatkossa entistä enemmän toisiaan ajaakseen yhteisiä etujaan ja ratkaistakseen kansainvälisiä ongelmia. Ulkopoliittisissa kysymyksissä EU ja Yhdysvallat ovat kaikkein keskeisimmät vastuunkantajat, ja yhteistyössä ja rinnakkain toimien ne onnistuvat tavoitteissaan paremmin. Niiden tulee pyrkiä yhteisiin näkemyksiin kansainvälisissä neuvotteluprosesseissa sekä ratkaistaessa kansainvälisiä ongelmia.

EU:n ja Yhdysvaltain välinen yhteistyö kattaa nykyisellään kaikki tärkeimmät turvallisuuteen, politiikkaan, talouteen, ympäristöön ja kehityskysymyksiin liittyvät aiheet. Yhteisten tavoitteiden määrittelemiseksi EU ja Yhdysvallat järjestävät kerran vuodessa huippukokouksen, jossa korkein johto – Yhdysvaltain presidentin sekä Eurooppa-neuvoston pysyvän puheenjohtajan ja komission puheenjohtajan johdolla – keskustele ajankohtaisista aiheista ja sopii yhteisistä tavoitteista tulevalle kaudelle. Esimerkkejä viime vuosien toimenpiteistä ovat Transatlanttisen talousneuvoston (TEC) ja energianeuvoston perustaminen, kehityspoliittisen dialogin käynnistäminen sekä internet-turvallisuutta käsittelevän työryhmän perustaminen.

EU:n ulkosuhdehallinnon johdossa toimiva korkea edustaja pitää tiivistä yhteyttä Yhdysvaltain ulkoministeriin. Lisäksi jäsenmaiden ulkoministerit ja korkea edustaja tapaavat Yhdysvaltain ulkoministerin YK:n yleiskokouksen yhteydessä. Useilla muilla sektoreilla komissaarit ja ministerit kokoontuvat virallisesti vuosittain ja epävirallisesti useammin. Transatlanttista asialistaa valmistellaan ja kehitetään työtason elimissä, joihin kuuluu myös EU:n sisäinen transatlanttisten suhteiden työryhmä.

Tullien ulkopuolisten kaupan esteiden vähentäminen ja sääntely-yhteistyö on tärkeää ja onnistuessaan sillä on huomattava merkitys yritysten liiketoiminnan kannalta. Transatlanttisen talousneuvoston tehtävänä on komissaari- ja ministeritasolla vahvistaa talousyhteistyötä ja kehittää transatlanttista markkinapaikkaa poistamalla kaupan ja investointien esteitä.

Vihreän talouden kehittäminen avaa mahdollisuuden merkittävään talouskasvuun. Energia on noussut uudella tavalla transatlanttiselle agendalle. Vuonna 2009 perustettu energianeuvosto on edistänyt ensisijaisesti energiaturvallisuutta, mutta myös uusiutuviin energiamuotoihin ja energiapolitiikkaan on kiinnitetty huomiota. Erityisesti puhtaaseen energiaan liittyvissä kysymyksissä Suomella on annettavaa transatlanttiseen yhteistyöhön.

Vuonna 2006 aloitettiin korkean tason ilmasto-, energia- ja kestävän kehityksen dialogi, jossa Suomi oli aloitteellinen. Sen jälkeenkin ovat ilmastoasiat pysyneet transatlanttisella agendalla. Tällä hetkellä yhteistyötä ohjaa Kööpenhaminan ilmastokokouksessa hyväksytty nk. Kööpenhaminan sitoumus, johon sekä Yhdysvallat että EU sitoutuivat Cancúnin kokouksessa syksyllä 2010.

Tavoitteet:

1. Vahvistaa EU:n ulkoista toimintakykyä, mikä kehittää myös edellytyksiä EU:n ja Yhdysvaltain strategiselle kumppanuudelle ja ulkopoliittiselle yhteistyölle.
2. Ajaa suunnitelmallisesti yhteisiä strategisia päämääriä erityisesti talouden sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja sisäisen turvallisuuden alalla, ihmisoikeuksien ja demokratian edistämiseksi, ilmasto- ja energiakysymyksissä, vihreän talouden ja puhtaan teknologian alalla sekä kehityspolitiikassa.
3. Tiivistää EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyötä siten, että kumppanuudella vaikutetaan globaalin toimintaympäristön kehitykseen.
4. Huippukokousten tulisi näkemystenvaihdon lisäksi keskittyä muutamaaan sellaiseen aiheeseen, joissa voidaan sopia yhteisistä konkreettisista toimista.

5. ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

5.1. Itämeren alue ja pohjoinen Eurooppa

Pohjoisen Euroopan ja Itämeren alueen strateginen asema muuttui kylmän sodan päätyttyä. Baltian maiden liittyminen Natoon ja Euroopan unioniin auttoi vakauttamaan niiden aseman ja demokraattisen valtiojärjestelmän. Baltian maiden Nato-jäsenyyden kautta Yhdysvallat on sitoutunut Baltian maiden turvallisuuteen ja vakauteen, ja Baltian maat pitävät muutoinkin suhteita Yhdysvaltoihin tärkeänä. Alueen kehityksellä on ollut koko pohjoista Eurooppaa vakauttava vaikutus. Itämeren alueen maiden yhteistyö on tiivistä ja monipuolista, ja myös Venäjä osallistuu siihen.

Keskeisiä ulkopolitiikan yhteistyöalueita Pohjoismaiden ja Baltian maiden sekä Yhdysvaltain välillä ovat talous, kriisinhallinta, terrorismin vastainen toiminta, internet-turvallisuus, ilmastonmuutoksen torjunta, arktisten alueiden kysymykset, ydinturvallisuus, energiaturvallisuus ja merellisen ympäristön pilaantumisen estäminen sekä ajoittain myös toiminta kolmansien maiden uudistusten tukemiseksi.

Yhdysvallat käy säännöllistä poliittista vuoropuhelua ns. EPINEN (Enhanced Partnership in Northern Europe) puitteissa Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Yhteistyö käynnistettiin balttien toiveesta ja se täydentää eri instituutioiden puitteissa harjoitettavaa yhteistyötä sekä kahdenvälistä yhteistyötä. Yhdysvallat on EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteisen Pohjoisen ulottuvuuden politiikan tarkkailijamaa. Yhdysvallat ei toistaiseksi ole aktiivisesti osallistunut Pohjoisen ulottuvuuden yhteistyöhön. Uusi Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus saattaa kuitenkin kiinnostaa myös Yhdysvaltoja, sillä kumppanuuden odotetaan muodostuvan merkittäväksi foorumiksi, jossa keskustellaan muun muassa avautuvista arktisista merireiteistä EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin kesken.

Tavoitteet:

5. Varmistaa, että Yhdysvaltain kiinnostus Euroopan, Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuuteen, vakauteen ja hyvinvointiin säilyy. Harjoittaa monipuolista käytännön yhteistyötä osapuolia kiinnostavissa kysymyksissä.
6. Kehittää ja uudistaa EPINE-yhteistyötä säännöllisen poliittisen vuoropuhelun välineenä Pohjoismaiden ja Baltian maiden sekä Yhdysvaltain kesken ja kohdistaa se aiempaa paremmin ajankohtaisiin erityisteemoihin sekä tutkijoiden yhteistyöhön.

7. Lisätä yhteistyötä Washingtonissa toimivien tutkimuslaitosten kanssa Itämeren ja pohjoisen Euroopan kysymyksistä.
8. Edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston Pohjolan länsinaapureiden ml. Yhdysvaltain kanssa harjoittamaa yhteistyötä.

5.2. Venäjä

Yhdysvaltain uusi Venäjä-politiikka (nk. reset eli suhteiden uudelleenkäynnistys) on vaikuttanut myönteisesti Yhdysvaltain ja Venäjän kahdenväliseen suhteeseen. Se on myös osaltaan auttanut parantamaan Venäjän suhteita monien Euroopan maiden ja Naton kanssa. Reset-politiikan tavoitteena on edetä sellaisissa asioissa, joista sopimiselle on olemassa riittävästi edellytyksiä. Konkreettisia tuloksia ovat mm. strategisten ydinaseiden rajoituksia koskeva START-sopimus, joka astui voimaan Yhdysvaltain ja Venäjän välillä helmikuussa 2011, sopimus materiaalin kuljetuksista Afganistaniin Venäjän kautta sekä Yhdysvaltain ja Venäjän keskinäinen sopu Venäjän WTO-liittymisen ehdoista. Venäjä myös palasi Nato-Venäjä-neuvostoon, jossa keskustellaan mm. yhteistyöstä ohjuspuolustuksessa. Reset-politiikan alkuvaiheen saavutusten jälkeen yhtä näyttäviä tuloksia ei liene odotettavissa. Yhdysvaltain ja Venäjän välinen yhteistyö on kuitenkin laaja-alaista, ja jatkossa tavoitteena on erityisesti lisätä taloudellista yhteistyötä. Euroopan maiden energiasaannin turvaaminen on myös Yhdysvalloille tärkeä tavoite.

Suomen asema Venäjän rajanaapurina antaa Suomelle erityisen hyvän mahdollisuuden arvioida Venäjän kehitystä, mikä tekee Suomesta kiinnostavan yhteistyökumppanin Venäjää koskevissa asioissa. Suomalaiset Venäjä-näkemykset kiinnostavat myös Yhdysvalloissa.

Tavoitteet:

9. Tehostaa yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa Venäjän demokratian, vakauden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.
10. Saada Venäjä entistä tiiviimmin mukaan kansainväliseen yhteistyöhön.
11. Lisätä EU:n, Yhdysvaltain ja Venäjän välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä keskeisillä sektoreilla: talouden, energian, ympäristön ja ilmastomuutoksen sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloilla.

5.3. Arktiset alueet

Kiinnostus arktista aluetta kohtaan on kasvanut voimakkaasti. Arktisen alueen taloudellinen potentiaali ja mahdollisesti avautuvat uudet kuljetusreitit

avaavat uusia toimintamahdollisuuksia, mutta merkitsevät samalla myös uusia haasteita herkästi haavoittuvalle arktiselle ympäristölle. Arviolta 20–30 prosenttia maailman hyödyntämättömistä kaasuvaroista ja 10 prosenttia öljyvaroista sijaitsee arktisella alueella.

Sekä Suomi että Yhdysvallat ovat arktisia toimijoita, joilla on intressejä pohjoisilla alueilla. Maiden tavoitteita hahmotellaan kansallisissa arktisissa strategioissa. Yhdysvaltain strategiassa korostuu myös turvallisuusajattelu sekä kysymykset talousvyöhykkeestä ja merirajoista. Yhtäläisyyksiä on mm. arktisen tutkimuksen ja havaintoverkoston, ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelun sekä luonnonvarojen kestäväen käytön alalla. Arktinen neuvosto on tärkein arktisen yhteistyön foorumi, minkä vuoksi Suomi onkin esittänyt Arktisen neuvoston aseman vahvistamista. Arktisen neuvoston ulkoministerikokoukseen Nuukissa toukokuussa 2011 osallistui ensimmäistä kertaa Yhdysvaltain ulkoministeri, mikä osaltaan heijastaa kasvavaa arvostusta neuvostoa kohtaan.

Suomella on arktiseen toimintaan liittyvää erityisosaamista esimerkiksi merenkulussa, öljyntorjunnassa, ympäristöteknologiassa ja luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvässä teknologiassa sekä arktisessa lääketieteessä. Arktiseen osaamiseen liittyvä kaupallinen yhteistyö kiinnostaa Yhdysvaltoja. Eräs tärkeäksi noussut yhteistyöala on pelastustoiminta, ja Suomi osallistuu aktiivisesti Arktisen neuvoston pelastuspalvelutyöryhmän työhön. Hallitusten välinen sopimus lento- ja meripelastustoiminnasta arktisella alueella allekirjoitettiin Arktisen neuvoston ulkoministerikokouksessa toukokuussa 2011. Kokouksessa päätettiin lisäksi aloittaa öljyvahinkojen torjuntaa ja hoitamista koskevan sopimuksen valmistelut. Suomella on tarjottavana korkeatasoista meteorologian, arktisen meriliikenteen ja haitallisten päästöjen torjunnan asiantuntemusta. Sama koskee pelastustoimen tekniikkaa ja menettelytapoja.

Tavoitteet:

12. Edistää arktiseen osaamiseen liittyvää yhteistyötä ja kauppaa Yhdysvaltain kanssa. Kehittää asiantuntijavaihtoa Yhdysvaltain kanssa esim. pelastustoimen alalla.
13. Tehostaa arktista ympäristö- ja ympäristöterveysyhteistyötä sekä havaintoverkoston kansainvälistä yhteistyötä.
14. Jatkaa yhteistyötä Arktisen neuvoston edelleen vahvistamiseksi.
15. Varmistaa Yhdysvaltain tuki EU:n pysyväälle tarkkailija-asemalle Arktisessa neuvostossa.

5.4. Yhteistyö alueellisten kriisien ratkaisemiseksi

Alueellisten kriisien ratkaiseminen on yksi keskeisimpiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita, ja tämän vuoksi myös tärkeä yhteistyöala Suomen ja Yhdysvaltain välillä. Yhdysvallat on keskeisin toimija useimmilla kriisialueilla, mutta myös Suomi osallistuu kriisien ratkaisupyrkimyksiin monin eri tavoin.

Kriisitilanteiden ratkaisupyrkimykset kattavat useimmiten kriisin ennaltaehkäisyyn tai leviämiseen tähtäviä ponnisteluja, toisinaan pitkällisiksi venyviä neuvotteluyrityksiä sekä yrityksiä vaikuttaa osapuoliin konfliktin välttämiseksi. Konfliktin jo puhjettua tai neuvottelujen tultua tuloksettomaan päätökseen, sotilaallinen kriisinhallinta voi olla tarpeellinen keino puuttua tilanteeseen. Siviilikriisinhallinnan, jälleenrakennuksen ja pitkäjänteisen kehitysyhteistyön merkitys on myös suuri. Yhdysvaltain ja Suomen roolit kriisien ratkaisun kokonaisuudessa poikkeavat toisistaan jo lähtökohtaisesti, maiden koon ja resurssien eroavuuksista johtuen, mutta molemmat maat ovat useimpien kriisien ratkaisuvaiheessa jollakin tapaa mukana, osana kansainvälistä taakanjakoa.

Asemansa vuoksi Yhdysvallat panostaa kriisialueiden hoitoon merkittävästi poliittista pääomaa, sotilaallisia ja siviilikriisinhallinnan resursseja sekä kehitysrahoitusta. Se on usein aloitteentekijä tai keskeisin vaikuttaja sen osalta, millä tavoin kriisialueiden tilannetta ryhdytään ratkaisemaan. Monissa kriiseissä se toimii käytännössä johtovaltiona, vaikka muita keskeisiä toimijoita – järjestöjä ja valtioita – olisi tärkeällä panoksella yhteistyössä mukana.

Kansainvälisen yhteisön vastuuntuntoisena jäsenenä Suomi kantaa osaltaan vastuuta kansainvälisten kriisien ratkaisupyrkimysten onnistumisesta. Suomi on itsekin riippuvainen kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden säilymisestä. Suomi pyrkii vaikuttamaan kriisialueiden vakauttamiseen poliittisin, taloudellisin, sotilaallisin, siviilikriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön keinoin sekä tähtää toiminnassaan mahdollisimman kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Suomen osallistumisella voi olla panostuksen kokoon nähden laajempaa poliittista merkitystä tilanteissa, joissa mahdollisimman laajapohjainen kansainvälinen lähestymistapa helpottaa ongelmien ratkaisemista. Suomi osallistuu kriisinhallintaan YK-, EU-, Etyj- tai Nato-johtoisissa siviilikriisinhallinta- tai sotilaallisissa operaatioissa.

Suomen ja Turkin esittämä päätöslauselma rauhanvälityksestä hyväksyttiin kesäkuussa 2011 YK:n yleiskokouksessa. Tavoitteena on lisätä tukea välitystoiminnalle ja vahvistaa yhteistyötä ja koordinaatiota eri rauhanvälittäjien

välillä. Päätöslauselmaa tukemaan perustettiin rauhanvälityksen ystävärühmä syyskuussa 2010. Ystävärühmään kuuluu YK:n lisäksi jäsenvaltioita ja alueellisia järjestöjä.

Yksi keskeisimpiä kriisinhallinnan kohdealueita on Afganistan. Sen vakauttamiseen osallistuu historian suurin maaryhmä toisen maailmansodan jälkeen, ylläpitäen maassa mittavia resursseja sekä sotilaallisesti että siviiliasiantuntijoiden ja kehitysrahoituksen muodossa. Suurin osallistuja sekä sotilaallisesti, siviilitehtävissä että kehitysrahoituksen osalta on Yhdysvallat. Suomi osallistuu Afganistanissa kriisinhallintaan lähtien siitä, että osallistumisemme voi yhteistyössä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa tukea Afganistanin vakautta, demokratiakehitystä ja ihmisoikeuksien vahvistamista ja pyrkien siihen, että Afganistanin oma hallitus pystyy huolehtimaan kansalaisten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista tulevaisuudessa. Suomi on mukana Nato-johtoisessa ISAF-operaatiossa sekä EU-johtoisessa poliisioperaatiossa ja tukee kehitysyhteistyövaroin Afganistanin kehitystä. Vastuu maan turvallisuudesta ja kehityksestä on tarkoitus siirtää asteittain Afganistanin omille turvallisuusviranomaisille, ja ISAF-operaation vahvuuden laskiessa toiminnan painopiste siirtyy entistä enemmän siviiliyhteiskunnan tukeen. Transition edetessä Suomen toiminnan painopiste muuttuu sotilaallisesta kriisinhallinnasta siviilitehtäviin ja kehitysyhteistyöhön. Suomi on varautunut tukemaan Afganistanin kehitystä pitkäjänteisesti ja panostaa voimavaroja etenkin Pohjois-Afganistaniin. Suomi myös osallistuu Yhdysvaltain aloitteesta perustetun, Afganistanin ja Pakistanin tilannetta käsittelevän kansainvälisen kontaktiryhmän työhön.

Suomi kannustaa ja tukee Yhdysvaltoja ratkaisupyrkimyksiin Lähi-idän konfliktissa. Yhdysvalloilla on keskeinen rooli Israelin ja Palestiinan rauhaneuvotteluissa, mutta viime aikoina sen mahdollisuudet viedä prosessia eteenpäin ovat näyttäneet rajoitetuilta. Tämä on kohdistanut odotuksia EU:n roolin kasvattamiseen. Suomi on valmis tukemaan EU:n välitysröolia. Suomen osallistumismuotoina ovat vaikuttaminen kvartettiin EU:n kautta, rahallinen tuki sekä pitkäaikainen panostus siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin alueella. Suomi valmistele osallistumista YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa (United Nations Interim Force in Lebanon) noin 200 sotilaalla vuoden 2012 alkupuolella yhdessä Irlannin kanssa. Osallistuminen operaatioon nostaisi Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan osallistumisen tasoa ja vahvistaisi Suomen panosta YK:n kriisinhallintaan.

Suomi tukee P5+1-maiden, IAEA:n ja Yhdysvaltain ponnisteluja Iranin ydinohjelmakysymyksen ratkaisemiseksi. Suomi on tukenut täysimääräi-

sesti YK:n ja EU:n asettamia Iranin vastaisia pakotteita. Suomi on erittäin huolestunut Iranin jatkuvasti heikentyneestä ihmisoikeustilanteesta. Libyan kansannousun käynnistyttyä Suomi tuki aikaisessa vaiheessa aktiivisesti Muammar Gaddafin regiimiin kohdistuvia kansainvälisiä sanktioita. Kansainvälisen sotilaallisen operaation käynnistyttyä Suomi antoi Libyan konfliktin uhreille kansainvälisten organisaatioiden kautta humanitaarista apua 2,85 miljoonaa euroa ja on valmis osallistumaan Libyan jälleenrakennukseen.

Bosnia-Hertsegovinan ja Kosovon odotetaan pysyvän jatkossakin Yhdysvaltain Balkan-politiikan keskiössä. Yhdysvaltain rooli oli ratkaiseva Balkanin sotien saattamisessa päätökseen ja alueen vakauden palauttamisessa. Olojen rauhoituttua eurooppalainen panostus ja EU:n rooli on kasvanut ja se on jatkossa erityisen tärkeä saatettaessa alueen maita vähitellen EU-jäsenyyden piiriin. EU ja Yhdysvallat tekevät läheistä yhteistyötä Länsi-Balkanin vakauden ja EU- sekä Nato -lähentymisen tukemiseksi. Vaikka olosuhteet alueella ovat kohentuneet, Yhdysvaltain roolia pidetään edelleen tarpeellisenä vakautusponnistelujen varmistamiseksi. Suomi on panostanut huomattavasti voimavaroja alueelle ja osallistuu Kosovossa edelleen Nato-johtoisten KFOR-joukkojen esikuntatyöskentelyyn sekä EU-johtoiseen poliisi- ja oikeusoperaatioon (EULEX). Suomi ja Yhdysvallat osallistuvat merkittäväällä panoksella tähän EU:n laajimpaan siviilikriisinhallintaoperaatioon.

EU ja Yhdysvallat pyrkivät yhdenmukaiseen politiikkaan Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian kehitystä tukevilla hankkeilla ja kannanotoilla. Suomen lähtökohtana on alueen maiden poliittisen ja taloudellisen vakauden tukeminen sekä maiden kannustaminen keskinäiseen taloudelliseen yhteistyöhön. Euroopan unioni tukee alueen kehitystä itäisen kumppanuuden ja Keski-Aasia-strategian tarjoamin keinoin. EU:n ja Etyjin jäsenmaana Suomi toimii aktiivisesti Georgian (Etelä-Ossetia ja Abhasia), Moldovan (Transnistria) sekä Armenian ja Azerbaidžhanin välisen Vuoristo-Karabahin konfliktien ratkaisupyrkimyksissä.

Suomi ja Yhdysvallat ovat osallistuneet merirosvouden torjuntaan ja tukevat Somalian väliaikaishallitusta turvallisuusjoukkojen kouluttamisessa. Suomi, kuten Yhdysvallatkin, on pitänyt tärkeänä Etelä-Sudanin vakauden ja kehityksen tukemista, suhteiden kehittämistä Pohjois-Sudanin kanssa sekä tukea Afrikan unionin (AU) Mbekin paneelin rauhanvälitystyölle.

Yhdysvallat on keskeisessä roolissa afrikkalaisten kriisinhallintakykyjen kehittämisessä. Sen johtaman ja rahoittaman ohjelman puitteissa on koulutettu vuositasolla noin 20 afrikkalaista pataljoonaa YK:n, Afrikan unionin ja

Afrikan alialueellisten järjestöjen kriisinhallintatehtäviä varten. Myös Suomi on vahvistanut tukeaan afrikkalaisten kriisinhallintakykyjen kehittämiseksi.

Yhdysvallat osallistuu tärkeänä EU:n ulkopuolisena maana unionin siviilikriisinhallintaoperaatioihin. EU ja Yhdysvallat allekirjoittivat kriisinhallintayhteistyötä koskevan puitesopimuksen Washingtonissa toukokuussa 2011.

Tavoitteet:

16. Osallistua kansainväliseen sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan osana kansainvälistä vastuunkantoa.
17. Vahvistaa yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan pohjalta.
18. Tarjota aktiivisesti erityisosaamista rauhanvälitykseen.
19. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan hengessä tarkoituksena on lisätä kehitysyhteistyövaroja laajan turvallisuuden edistämiseksi niille alueille, joilla Suomi tukee rauhanvälitys-, rauhanturvaamis-, ja kriisinhallintatehtäviä.
20. Lisätä yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 (naiset, rauha ja turvallisuus) sekä 1820, 1888 ja 1960 (naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäiseminen konflikteissa) toimeenpanemiseksi.
21. Tukea kriisien ratkaisemiseen tähtäävää ja siviilikriisinhallinnan yhteistyötä EU:n ja Yhdysvaltain välillä.
22. Edistää Yhdysvaltain sitoutumista Euraasian konfliktien ratkaisuun.

5.5. Nato ja rauhankumppanuusohjelma PfP sekä Etyj

Nato on keskeisin transatlanttinen turvallisuusjärjestö ja foorumi keskustelulle Euroopan vakaudesta ja turvallisuudesta. Se on konkreettinen ilmentymä Yhdysvaltain läsnäolosta Euroopassa. Nato on käynyt läpi muutosprosessia ja ottanut vastuulleen uusia tehtäviä muun muassa kriisinhallinnassa oman alueensa ulkopuolella. Muutos jatkuu Lissabonin huippukokouksessa vuonna 2010 hyväksytyyn liittokunnan toimintaa ohjaavan uuden strategisen konseptin viitoittamaan suuntaan. Naton standardit, kriteerit ja ohjeistukset muodostavat yhteisen pohjan kansainväliselle puolustusmateriaali- ja sotilasyhteistyölle.

Suomi osallistuu aktiivisesti rauhankumppanimaille avoinna olevaan yhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen. Yhteistyöllä on myös transatlanttinen ulottuvuus. Suomi käy säännöllistä poliittista vuoropuhelua Naton kanssa ja voi osallistua Nato-johtosiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi osallistuu myös Naton siviilivalmiusyh-

teistyöhön, jossa on mukana useiden eri hallinnonalojen edustajia. Suomella on lukuisia asiantuntijoita mukana Naton siviilivalmiussuunnittelussa.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöllä, Etyjillä, on oma roolinsa transatlanttisessa yhteistyössä, kun saman pöydän ääressä ovat Yhdysvallat, Euroopan maat, Kanada, Venäjä sekä Keski-Aasian maat. Osanottajapohja, laaja turvallisuuskäsitys ja yleisesti hyväksytyt periaatteet antavat pohjaa kehittää poliittista vuoropuhelua ja käytännön yhteistyötä Etyjin kolmella ulottuvuudella, eli poliittis-sotilaallisella, talous- ja ympäristöulottuvuudella, sekä inhimillisellä ulottuvuudella, samoin kuin konfliktinestossa, kriisinhallinnassa ja ns. uusiin rajat ylittäviin uuhin liittyen. Suomen näkökulmasta olisi tärkeää, että transatlanttista yhteistyötä kehitetään myös Etyj-yhteistyön kautta.

Yhdysvalloilla on merkittävä rooli myös tavanomaisia aseita Euroopassa rajoittavan TAE-sopimuksen tulevaisuuden ratkaisemisessa.

Tavoitteet:

23. Jatkaa Suomen yhteistyötä Naton kanssa huomioiden uusi strateginen konsepti ja muut Naton päätökset, kuten rauhan- kumppanuustoimintojen uudistaminen.
24. Jatkaa valmiutta osallistua Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin, kehittämis- ja harjoitustoimintaan, sekä edistää kumppani- ja yhteistyömaiden mahdollisuuksia vaikuttaa operaatioita koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.
25. Tukea pyrkimyksiä Naton ja EU:n välisen yhteistyön tiivistämiseksi sekä tukea Naton yhteistyön kehittymistä YK:n, Etyjin sekä muiden kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa.
26. Edistää transatlanttista yhteistyötä Etyjissä järjestön laaja-alaisen turvallisuuskäsitteen pohjalta, mukaan lukien konfliktien ennaltaehkäisyyn ja pitkittyneiden konfliktien ratkaisuun tähtäävä työ.

5.6. YK

Yhdysvalloilla on YK:ssa keskeinen asema ja vastuu sekä turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä että maailmanjärjestön suurimpana yksittäisenä rahoittajana. Presidentti Obaman kaudella Yhdysvaltain suhtautuminen multilateralismiin ja YK:hon on muuttunut myönteisemmäksi. Vaikka turvallisuusneuvostotyöskentely on keskeinen osa Yhdysvaltain toimintaa maailmanjärjestössä, on Yhdysvallat viime aikoina nostanut esiin YK:ssa monia muita kysymyksiä kuten maailmanjärjestön toiminnan tehostamistarpeen, naisten aseman konflikteissa sekä ruokaturvallisuuden.

Suomen kannalta Yhdysvaltain avoin ja myönteinen suhtautuminen maailmanjärjestöön on erittäin tärkeää. Yhdysvaltain myötävaikutus YK:ssa keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja järjestön toiminnan kehittämiseksi on tähdellistä. Suomen mahdollinen turvallisuusneuvostojäsenyys avaisi uusia mahdollisuuksia YK-järjestelmän vahvistamiseen yhteistyössä Yhdysvaltain kanssa.

YK:n pääsihteeri on nimennyt tasavallan presidentti Tarja Halosen yhteispuheenjohtajaksi kestävän kehityksen paneeliin (UN High-Level Panel on Global Sustainability). Paneelin tuloksia käytetään YK:n kestävän kehityksen konferenssin (Rio 2012) valmisteluissa. Yhdysvallat osallistuu paneeliin YK-suurlähettiläänsä edustamana.

Tavoitteet:

27. Vaikuttaa Yhdysvaltoihin, jotta se olisi jatkossakin sitoutunut toimivaan multilateraaliseen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen.
28. Toimia yhteistyössä Yhdysvaltain kanssa YK:n kehittämiseksi ja järjestön tehokkuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseksi.
29. Panostaa YK-yhteistyöhön Yhdysvaltain kanssa sellaisilla aloilla, kuten rauhanvälitystyö, ihmisoikeus-, tasa-arvo- ja vähemmistökysymykset sekä köyhyyden vähentäminen.
30. Vaikuttaa Yhdysvaltoihin, jotta se tukisi YK:n toimintaa kestävän kehityksen hyväksi, muun muassa ajamalla kestävän kehityksen paneelin suosituksia.

5.7. Puolustusalan yhteistyö

Yhdysvallat on Suomen puolustushallinnon merkittävin kahdenvälinen yhteistyökumppani. Yhteistyö on tärkeää sekä puolustuspolitiikan, sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisen että kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisen kannalta. Puolustuspoliittisella yhteistyöllä ylläpidetään ja vahvistetaan kahdenvälisiä suhteita puolustushallintojen välillä, mikä antaa pohjan muulle puolustusalan yhteistyölle. Suomelle on tärkeää, että Yhdysvallat on arvioinut Suomen luotettavaksi kumppaniksi puolustushallintojen välisessä yhteistyössä.

Puolustusmateriaalihankintojen ohella läheinen yhteistyö on tärkeää myös tutkimus- ja kehittämistyössä. Yhdysvallat on johtava nykyaikaisen puolustusteknologian valmistaja ja kehittäjä. Vaikka myös eurooppalainen yhteistyö tiivistyy, tulee osaamisen etumatka säilymään, sillä Yhdysvaltain panostus alan tutkimus- ja kehittämistoimintaan on maailmanlaajuisesti ylivoimaisella tasolla. Yhdysvaltain kanssa tehtävän puolustusmateriaaliyhteistyön

tärkein tavoite on varmistaa kansallisen puolustuskyvyn edellyttämän nykyaikaisen puolustusmateriaalin saanti ja turvata ylläpito, mukaan lukien huoltovarmuus ja kustannustehokkaat hankinnat. Tässä edistetään myös puolustusvoimien kansainvälistä yhteistoimintakykyä ja kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden kilpailumahdollisuuksia.

Suorituskykyjen ja avun vastaanottamiskyvyn kehittämisessä sekä osallistumisessa kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan olennaista on joukkojen ja materiaalin yhteensopivuus. Suomi ja Yhdysvallat tekevät muiden EU-maiden tavoin yhteistyötä muun muassa konseptien kehittämisessä, koulutuksessa, harjoitus- ja kokeilutoiminnassa sekä sotilaallisen yhteensopivuuden (standardit, toimintamallit) edistämässä. Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta yhteistyön osa-alueita ovat muun muassa koulutusyhteistyö, logistiikka ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan asettamat suorituskykyvaatimukset.

Suomen puolustusvoimilla on yhteys- ja vaihtopuseereita Yhdysvaltain asevoimien komentorakenteissa. Lisäksi suomalaisia upseereita opiskelee Yhdysvaltain asevoimien koulutuslaitoksissa.

Puolustusmateriaaliyhteistyö perustuu Suomen ja Yhdysvaltain välillä solmittuun pöytäkirjaan vastavuoroisista puolustushankinnoista. Sen tavoitteena on muun muassa kaupan esteiden poistaminen puolustusministeriöiden hallinnonalojen hankinnoissa. Toinen perusta puolustusmateriaalialan yhteistyölle on puolustusministeriöiden välillä vuonna 2007 allekirjoitettu periaatejulistus (Declaration of Principles). Se antaa perustan yhteistyölle muun muassa huoltovarmuuden, vientivalvonnan sekä tutkimuksen ja tuotekehityksen alalla.

Kahdenvälinen puolustusmateriaalialan yhteistyö Yhdysvaltain kanssa on elintärkeää tiettyjen teknologista huippuosaamista sisältävien asejärjestelmien käytettävyyden näkökulmasta. Tällä hetkellä merkittävin osa-alue on Yhdysvalloista tehtävät ajankohtaiset hankinnat, kuten F-18 Hornet -torjuntahävittäjien ylläpitopäivitykset sekä ampumatarviketehokkaiden hankinnat. Muita meneillään olevia tutkimuksen ja tuotekehitysalan yhteistyöhankkeita ovat muun muassa viestivälineteknologiaan sekä merivoimien alusteknologiaan liittyvät monikansalliset hankkeet. Lisäksi puolustushallintojen välillä tehdään johtamisjärjestelmä- ja tietoturvallisuusalojen yhteistyötä.

Tavoitteet:

- 31. Vahvistaa puolustusalan yhteistyötä Suomen vahvuusalueilla, kuten kriisinhallinnassa ja teknologiaosaamisessa, sekä lisätä viranomaisyhteistyötä.**

32. Edistää Suomen kansallisen puolustuksen tarpeita palvelevaa kahdenvälistä puolustusmateriaalialan yhteistyötä ja hankintoja sekä huolehtia materiaalin ylläpidosta.
33. Tukea suomalaisen asiantuntemuksen ja puolustusalan yritysten mahdollisuuksia osallistua Yhdysvaltain puolustusvälineiteollisuuden hankkeisiin.
34. Pyrkiä jatkossakin saamaan suomalaisia yhteysupseereita Yhdysvaltain asevoimien komentorakenteisiin ja johtoesikuntiin sekä osallistua Yhdysvaltain puolustusvoimien koulutuslaitosten ohjelmiin.

5.8. Joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen

Yhdysvaltain hallinnon strategisena tavoitteena on joukkotuhoaseiden, erityisesti ydinaseiden leviämisen estäminen. Presidentti Obaman pidemmän tähtäimen tavoitteena on päästä eroon ydinaseista kokonaan.

Tavoite ydinaseiden leviämisen ehkäisemiseksi on yhteinen EU:n kanssa, sillä ydinaseiden joutuminen väärin käsiin saattaa myös Euroopan maat alttiiksi ydinaseiskuille tai ydinaseterrorille. Todellisena uhkana voidaan pitää myös ydinmateriaalin ajautumista ei-valtiollisiin käsiin. Suomi ja Yhdysvallat ovat aktiivisesti osallistuneet joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen NPT-sopimuksen puitteissa.

Presidentti Barack Obaman aloitteesta järjestettiin Washingtonissa vuonna 2010 ydinturva-huippukokous, johon Suomi osallistui korkeimmalla tasolla. Kokouksessa sovittiin työohjelma, jonka tavoitteena on kaikkien haavoittuvien ydinaineiden turvaaminen neljässä vuodessa. Edistymistä seurataan korkean virkamiestason kokouksissa ja uudessa huippukokouksessa vuonna 2012 Soulissa.

Suomi on aktiivisesti mukana G8-maiden käynnistämässä Global Partnership -ohjelmassa, jonka hankkeiden tavoitteena on tukea joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä, aseidenriisuntaa sekä ydinturvan ja ydinturvallisuuden parantamista entisen Neuvostoliiton alueella ja maailmanlaajuisesti.

Suomi osallistuu aktiivisesti YK:n turvallisuusneuvoston 1540-päätöslauselman toimeenpanoon, jonka tavoitteena on estää terroristeja saamasta käsiinsä joukkotuhoaseita eli ydinaseita, kemiallisia ja biologisia aseita. Päätöslauselmassa YK:n jäsenvaltioille asetetaan joukko juridisia ja teknisiä velvoitteita tavoitteen saavuttamiseksi.

Suomi on mukana Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism -aloitteessa, jonka tavoitteena on käytännön yhteistyön avulla estää terroristeja hankkimasta, kuljettamasta ja käyttämästä ydinmateriaalia tai radioaktiivisia aineita tai näitä sisältäviä räjähteitä. Aloitteen tavoitteena on myös estää mahdolliset vihamieliset toimet ydinlaitoksia kohtaan. Suomi osallistuu myös Yhdysvaltain alulle panemaan Proliferation Security Initiative (PSI) -aloitteeseen, joka tähtää joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen lisäämällä kansainvälistä yhteistyötä salakuljetuksesta epäiltyjen alusten pysäyttämiseksi ja tutkimiseksi maalla, merellä ja ilmassa.

Lähi-idän ydin- ja muista joukkotuhoaseista vapaan vyöhykkeen perustamista koskeva konferenssi suunnitellaan järjestettävän Suomessa vuonna 2012. Suomi toimii hankkeen fasilitaattorina. Vyöhyke on tärkeä tavoite, joka toteutuessaan olisi huomattava askel rauhan ja vakauden edistämiseksi alueella. Konferenssi puolestaan on keino edistää dialogia alueen valtioiden kesken turvallisuuskysymyksissä. Ydinaseiden leviämisen estämiseksi Suomi tukee myös toimia täydellisen ydinkoekieltosopimuksen voimaansattamiseksi.

Tavoitteet:

35. Jatkaa hyvin toimivaa yhteistyötä ydinturvahuippukokousprosessissa, Global Partnership -ohjelmassa, päätöslauselman 1540 toimeenpanossa sekä GICNT- ja PSI-aloitteissa.
36. Edistää Lähi-idän joukkotuhoaseista vapaata vyöhykettä, osana NPT-sopimuksen toimeenpanoa ja yleisemmin ydinaseista vapaan maailman tavoitetta.
37. Edistää täydellisen ydinkoekieltosopimuksen voimaansattamista.

5.9. Ihmisoikeudet, demokratia ja tasa-arvo

Ihmisoikeuspolitiikka on keskeinen ulkopoliittisen huomion kohde sekä Suomelle että Yhdysvalloille. Ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltion ja tasa-arvon edistäminen ovat tärkeitä yhteistyökohteita sekä Suomen ja Yhdysvaltain välillä että EU:n kautta.

YK:n ihmisoikeusfoorumeilla Yhdysvaltain hallinto on toiminut yhteistyöhakuisesti ja etsinyt uusia kumppanuuksia kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan toteuttamiseksi. Yhdysvallat pyörsi aiemman torjuvan kantansa YK:n ihmisoikeusneuvostoon ja tuli valituksi neuvoston jäseneksi vuoden 2009 vaaleissa. Yhdysvaltain kansallinen ihmisoikeustilanne oli vuonna 2010 tarkasteltavana

ihmisoikeusneuvoston maakohtaisen määräaikaistarkastelun työryhmässä, missä maa sai suosituksia ihmisoikeustilanteensa kehittämiseen.

Yhdysvaltain nykyhallinto korostaa naisten oikeuksien edistämistä. Tämä on ilmennyt mm. lisääntymisterveyteen liittyvissä kannoissa sekä naisten asemaan liittyvässä toiminnassa kriisialueilla, kuten Afganistanissa. Yhdysvallat on toiminut aktiivisesti YK:n turvallisuusneuvostossa naisten asemaa ja seksuaalista väkivaltaa konflikteissa käsittelevien päätöslauselmien osalta. Hallinto harkitsee kaikkinaisen naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltävän yleissopimuksen (CEDAW) viemistä senaattiin ratifioitavaksi. Yhdysvallat on myös korostanut seksuaalivähemmistöjen oikeuksia etenkin monenkeskisillä ihmisoikeusfoorumeilla. Lisäksi lapsen oikeuksien yleissopimuksen (CRC) ratifiointi on harkittavana, ja Yhdysvallat hyväksyi vuonna 2010 laajojen kansallisten konsultaatioiden jälkeen YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen.

Yhdysvallat seuraa eri maiden ihmisoikeustilannetta. Suomen osalta naiseen kohdistuva väkivalta, ihmiskauppa, ulkomaalaisiin ja romaniväestöön kohdistuva syrjintä sekä seksuaalivähemmistöihin kohdistuva väkivalta ovat saaneet huomiota. Suomen kannalta mielenkiinnon kohteina Yhdysvalloissa ovat Guantánamon pidätyskeskuksen sulkeminen, vähemmistöjen ml. alkuperäiskansojen asema ja kuolemanrangaistus. EU toimii aktiivisesti kuolemanrangaistuksen poistamiseksi myös Yhdysvalloissa.

Yhdysvaltain terrorisminvastaisen toiminnan käytännöt ovat Suomelle tärkeä teema. EU:n ja Yhdysvaltain oikeusalan dialogi tarjoaa mahdollisuuden korostaa kansainvälisen humanitäärisen oikeuden ja ihmisoikeuksien tärkeyttä terrorismin vastaisissa toimissa. Yhdysvaltain suhtautumisella kansainväliseen oikeuteen ja erityisesti kansainvälisen rikostuomioistuimen rooliin on suuri merkitys.

Suomi on mukana Yhdysvaltain ja Puolan vuonna 2000 perustamassa Community of Democracies -järjestössä. YK:n yleiskokouksen yhteydessä vuonna 2011 perustettiin järjestölle hallintoneuvosto, johon Suomi hyväksyttiin mukaan.

Tavoitteet:

- 38. Vahvistaa yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa demokraattisten järjestelmien, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon edistämiseksi. Kiinnitetään erityistä huomiota heikoimmassa asemassa olevien, kuten vammaisten ja seksuaalivähemmistöjen, aseman parantamiseen.**

39. Edistää kuolemanrangaistuksen poistamista Yhdysvalloissa sekä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitäärisen oikeuden noudattamista terrorismin vastaisessa toiminnassa. Kehittää yhteistyötä EU:n ja Yhdysvaltain välillä monenkeskisillä ihmisoikeusfoorumeilla, kuten YK:n ihmisoikeusneuvostossa.

5.10. Kehityspoliittikka

Maailman suurimpana taloutena Yhdysvallat on merkittävä kehitysrahoittaja, ja nykyhallinto antaa erityistä painoarvoa kehitysponnisteluille osana kansainvälisten kriisien ja ongelmien ratkaisua. Kehitysyhteistyö nähdään osana laajaa keinovalikoimaa (Development, Diplomacy, Defence). Kehityspoliittisena vaikuttajana ja toimijana Yhdysvallat on EU:n ja Suomen kannalta merkittävä kumppani.

Vuonna 2009 käynnistyneessä transatlanttisessa kestävän kehityksen dialogissa on kyse yhtäältä EU:n ja Yhdysvaltain välisen kehityspoliittisen vuoropuhelun ja toisaalta konkreettisesti maatasoisen kehitysyhteistyön tiivistämisestä. Suomi toimi aloitteellisesti transatlanttisen kehitysdialogin aikaansaamiseksi. Erinomaiset edellytykset yhteistyölle luo se, että EU ja Yhdysvallat ovat yhdessä maailman suurimmat taloudet ja merkittävimmät kehitysyhteistyötoimijat (yhteensä noin 80 prosenttia virallisesta kehitysavusta ja 85 prosenttia humanitaarisesta avusta). EU:n ja Yhdysvaltain kehityspoliittikkaa ohjaavat arvot ja tavoitteet ovat pitkälti samansuuntaiset, erityisesti presidentti Obaman syksyn 2010 kehityspoliittisen linjauksen myötä.

EU:n ja Yhdysvaltain kehitysdialogin pääteemoiksi on valittu ruokaturva, ilmastonmuutos ja YK:n vuosituhattavoitteet (MDG:t), mukaan lukien terveys. EU ja Yhdysvallat tekevät yhteistyötä näillä alueilla sekä politiikka- että maatasolla. Esimerkiksi ruokaturvan ja ilmastonmuutoksen osalta on valittu joukko pilottimaita, joissa Yhdysvallat ja EU sitoutuvat tiivistämään yhteistyötään ja koordinaatiotaan. Suomen ehdotuksesta yhdeksi kohdemaaksi valittiin ruokaturvan osalta Sambia ja ilmastonmuutoksen osalta Vietnam. Yhteisenä tavoitteena on köyhimpien maiden intressien entistä parempi huomioiminen sekä taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen. Samalla voidaan tukea kriisien ratkaisua ja konfliktien ennaltaehkäisyä. Ajatus mahdollisesta yhteistyöstä kehitys ja turvallisuus -tematiikassa nousi esille korkean tason tapaamisessa kesäkuussa 2011. Lisäksi, vuoden 2010 huippukokouksessa sovitun mukaisesti, kesäkuussa 2011 hyväksyttiin yhteinen toimintasuunnitelma avun

tuloksellisuuden toimintatapa-agendan edistämiseksi, mukaan lukien työnjako, läpinäkyvyys ja vastuuvellisuus kehitysyhteistyössä.

EU ja Yhdysvallat käyvät strategista politiikkatason vuoropuhelua ja niiden tulisi entistä enemmän pyrkiä yhteisiin näkemyksiin kansainvälisillä foorumeilla ja kehityspolitiikan suuntaa linjaavissa kokouksissa. Erityisen tärkeä lähiajan etappi on avun tuloksellisuuden korkean tason foorumi (HLF4).

Myös kahdenvälinen ja maaryhmissä toteutettava yhteistyö avaa kiinnostavia toimintamahdollisuuksia. Suomen ja Yhdysvaltain yhteinen kiinnostus esimerkiksi naisten ja heikoimmassa asemassa olevien aseman parantamiseen mahdollistaa kahdenvälisesti tai maaryhmissä toteutettavat konkreettiset hankkeet kehittyvissä maissa. Suomi ja Yhdysvallat ovat esimerkiksi käynnistäneet yhteistyötä vammaisten oikeuksien edistämiseksi kehitysyhteistyön avulla.

Tavoitteet:

40. Kehittää edelleen EU:n ja Yhdysvaltain strategista kehityspoliittista vuoropuhelua ja konkreettista yhteistyötä köyhyyden poistamiseksi ja kestävän kehityksen edistämiseksi, hyödyntäen EU:n ja Yhdysvaltain kehityspoliittisten linjausten yhteneväisyyttä. Varmistaa, että yhteistyö säilyy myös korkean poliittisen tason agendalla, mukaan lukien huippukokouksissa.
41. Lisätä EU:n ja Yhdysvaltain strategista politiikkatason vuoropuhelua ja kantojen yhteensovittamista eri kansainvälisillä foorumeilla ja kehityspolitiikan suuntaa linjaavissa kokouksissa. Esimerkiksi edistää EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyötä OECD-DAC-käytänteiden puolustamiseksi muun muassa nousevien avunantajien suuntaan. Lisäksi tiivistää EU:n ja Yhdysvaltain käytännön yhteistyötä ja koordinaatiota kentällä hyödyntäen prioriteettiteemoista ja pilottimaista saatuja kokemuksia.
42. Vahvistaa yhteistyössä Suomen kannalta kiinnostavien järjestöjen, kuten esimerkiksi kansanterveyslaitosten maailmanjärjestön, toimintaa. Samalla tiivistetään yhteistyötä kansanterveyden ja terveysturvallisuuden aloilla.
43. Toimia yhteisesti kiinnostavissa aiheissa Yhdysvaltain kanssa kahdenvälisesti tai maaryhmissä tukemalla sovittuja ohjelmia tai hankkeita. Rahoittaa naisten toimintamahdollisuuksia lisäävää Global Alliance for Clean Cookstove -hanketta, ottaen samalla huomioon Suomen erityisosaaminen metsäsektorilla.

6. OIKEUS- JA SISÄASIAT

Mahdollisimman vapaa ja turvallinen ihmisten, tavaroiden ja pääoman liikkuminen on Yhdysvalloille ja Euroopalle yhteinen päämäärä. Esteettömän ja turvallisen liikkumisen turvaamiseksi tarvitaan toimivaa ja tiivistä yhteistyötä rikollisuuden ja kansainvälisen terrorismin vastaisessa työssä. Kansainvälisen rikollisuuden torjunta ja terrorismin ennaltaehkäisy vaativat tiivistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä turvallisuusviranomaisten välillä. Rajat ylittävään rikollisuuteen voidaan puuttua vain laajan kansainvälisen yhteistyön avulla.

Suomen ja Yhdysvaltain välinen oikeus- ja sisäasiain yhteistyö perustuu hyvin toimiviin kahden- ja monenvälisiin järjestelyihin. Suomella ja Yhdysvalloilla on pitkälti samat lähtökohdat ja tavoitteet monenväliselle siviili- ja rikosoikeudelliselle yhteistyölle esimerkiksi YK:n, Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin, OECD:n ja monien muiden yhteistyöjärjestelyjen puitteissa.

EU:n ja Yhdysvaltain oikeus- ja sisäasiain yhteistyö on tiivistä ja tukee hyvin kahdenvälistä yhteistyötä. Tarkoitus on, että EU:n tasolla sovitaan laajoista ja kattavista sopimuksista ja annetaan yleiset raamit kahdenvälisen yhteistyön harjoittamiselle. EU:n ja Yhdysvaltain oikeus- ja sisäasiainministerit koontuvat kahdesti vuodessa, minkä lisäksi käydään jatkuvaa vuoropuhelua asiantuntijatasolla.

Eräs kasvava toimialue ovat kansainväliset siviilikriisinhallintaoperaatiot, joissa Suomi osallistuu järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin vastaiseen toimintaan ja poliisi-, rajaturvallisuus- ja oikeushallinnon kehittämiseen. Uutena yhteistyömuotona EU ja Yhdysvallat käynnistivät vuoden 2011 alussa internet-turvallisuuteen keskittyvän yhteistyöryhmän. Tavoitteena on muun muassa estää internet-rikollisuutta ja löytää yhteisiä keinoja internetissä tapahtuviin ”hyökkäyksiin” vastaamiseksi. Kyberturvallisuuteen liittyvien uhkakuvien ylikansallisen luonteen vuoksi Yhdysvalloissa haetaan mahdollisimman tiivistä kansainvälistä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa. EU:lla on muun muassa regulaatiroolinsa kautta tässä yhteistyössä tärkeä rooli.

6.1. Henkilö- ja tavaraliikkuvuus

EU:n ja Yhdysvaltain välinen vilkas henkilö-, tavara- ja rahaliikenne edellyttää huomion kiinnittämistä kansainvälistymisen lieveilmiöiden ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseen. EU ja Yhdysvallat ovat tehneet oikeus-

apua ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovutusta koskevia sopimuksia, joita täydentävät Yhdysvaltojen ja jäsenvaltioiden väliset kahdenväliset sopimukset.

Suomi kuuluu niiden 36 maan joukkoon, jotka ovat mukana Yhdysvaltain viisumivapausohjelmassa (Visa Waiver Program). Yhdysvallat edellyttää ohjelmaan kuuluvien maiden täyttävän tietyt kriteerit ohjelmaan pääsemiseksi ja sen piirissä pysymiseksi. Vuodesta 2010 lähtien Yhdysvallat on edellyttänyt, että turistimatrustajat täyttävät internetissä sähköisen matkustuslupahakemuksen ESTA:n (Electronic System of Travel Authorisation) saadakseen matkustusluvan ja syksystä 2010 ESTA:n täyttämisestä ryhdyttiin laskuttamaan toimitusmaksua. EU-komissio seuraa tarkasti viisumivastavuoroisuuden toteutumista; EU:n näkemyksen mukaan kaikkia EU-jäsenmaita tulisi kohdella tasavertaisesti. EU:n jäsenmaista Puola, Bulgaria, Romania ja Kypros eivät ole mukana viisumivapausohjelmassa.

Rajaturvallisuuden osalta ylläpidetään ja kehitetään kahdenvälisiä raja- ja meriturvallisuusalan yhteistyötä Yhdysvaltain rajaturvallisuusviranomaisten kanssa, painopisteenä rajaturvallisuusjärjestelmää ja rajaturvallisuutta koskeva kokemusten, tietojen ja parhaiden käytänteiden vaihto.

6.2. Maahanmuutto- ja turvapaikkakäsymykset

Turvapaikka- ja maahanmuuttoasioissa yhteistyön painopiste on monenvälisessä yhteistyössä. Perusta ja lähtökohdat turvapaikka- ja pakolaispolitiikalle ovat yhteiset: Geneven pakolaisyleissopimus, pakolaisten uudelleensijoittaminen vakiintuneena osana politiikkaa ja omaehtoisesti saapuvien turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen. Yhteistä on myös suuri elintasoero rajanaapurimaahan nähden. Muun muuassa edellä mainituista syistä tiedonvaihto ja yhteyksien ylläpitäminen Yhdysvaltain kanssa maahanmuutto- ja turvapaikkakäsymyksissä erityisesti monenvälisillä foorumeilla on tärkeää.

6.3. Rikollisuuden ja terrorismin vastainen yhteistyö

Suomen ja Yhdysvaltain yhteistyö rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa on hyvin toimivaa ja perustuu hyvälle kahdenvälisille suhteille. Yhteistyön tarve on kasvanut kansainvälisen liiketoiminnan ja liikkuvuuden lisääntyessä. Myös tietoverkkorikollisuus on kasvanut ja vaatii lisääntyvää yhteistyötä. Yhdysvaltoihin kohdistuneet mittavat terrori-iskut ja niiden yritykset ovat syynä amerikkalaisessa yhteiskunnassa valitsevalle laajalle konsensukselle kattavista terrorismin ehkäisyyn liittyvistä toimista. Ennaltaehkäisevä järjes-

telmä on pyritty rakentamaan mahdollisimman tiiviiksi myös nojautumalla yhteistyöhön kumppanimaiden kanssa. Perusoikeuksien ja kansainvälisten sopimusten kunnioittaminen on keskeinen edellytys kestäväälle terrorismin torjumiselle.

Myös Suomen näkökulmasta jokainen terrori-isku, riippumatta siitä missä se tapahtuu, on kansainvälisen oikeuden vastainen toimi, ihmisoikeusrikos sekä yritys horjuttaa turvallisuutta ja vakautta. Suomi pitää erittäin tärkeänä osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin torjumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Suomi varmistaa toiminnallaan sekä omaa ja EU:n alueen että yhteistyön kautta myös kumppanimaiden turvallisuutta. Tämän vuoksi Suomen on tärkeää huolehtia siitä, että sen oma kyky torjua terrorismia olosuhteiden muuttuessa säilyy relevanttina.

Vuonna 2010 julkaistu Suomen kansallinen terrorismin torjunnan strategia on tärkeä apuväline Suomen oman toimintakyvyn ylläpitämisessä ja vahvistamisessa. Hallitusohjelman mukaisesti strategia tullaan päivittämään. EU:n terrorisminvastainen toiminta perustuu vuonna 2005 hyväksytyyn EU:n terrorismin vastaiseen strategiaan ja siihen liittyvään toimintasuunnitelmaan. Kansainvälistä terrorisminvastaista yhteistyötä harjoitetaan YK:n piirissä vuonna 2006 hyväksytyyn kokonaisvaltaisen terrorismistrategian puitteissa. Tämän strategian täytäntöönpanoa tulee edelleen tehostaa. On tärkeää, että kaikissa terrorisminvastaisissa toimissa kunnioitetaan kansainvälistä oikeutta, mukaan lukien ihmisoikeudet, humanitaarinen oikeus ja pakolaisoikeus.

Rikollisuuden kansainvälistyessä korostuu rikollisuuden torjuntaan liittyvien kansainvälisten sopimusten tehokas soveltaminen.

Suomen ja Yhdysvaltain välillä allekirjoitettiin vuonna 2010 kahdensivulinen sopimus vakavien rikosten estämiseksi ja torjumiseksi (Preventing and Combating Serious Crime, PCSC). Sopimus tukee tavoitetta ehkäistä ja torjua vakavia rikoksia ja terrorismia maailmanlaajuisesti. Yhdysvallat on lisäksi ehdottanut läheisempää yhteistyötä terrorismin vastaisissa toimissa. Se on katsonut, että yhteistyö näillä sektoreilla liittyy myös Yhdysvaltain viisumivapausohjelmaan. Molemmipuolinen tavoite on kansalaisten esteetön ja turvallinen liikkuminen maittemme välillä samalla huolehtien siitä, että vakaviin rikoksiin tai terrorismiin syllistyneet henkilöt eivät käytä järjestelmää hyväkseen.

EU:n ja Yhdysvaltain välinen terrorismin vastainen yhteistyö on lisääntynyt 2000-luvulla. Kesäkuussa 2010 EU ja Yhdysvallat julkaisivat yhteisen terrorisminvastaisen julistuksen, jossa osapuolet linjasivat yhteisiä periaatteita terrorismin torjumiseksi.

EU ja Yhdysvallat ovat sopineet laajasta tiedonvaihdesta terrorismin torjumiseksi. Lentomatkustajia koskevien tietojen luovutuksista (Passenger Name Record Data Transfer, PNR) on sovittu matkustajalentoliikenteen turvaamiseksi unionin ja Yhdysvaltojen välillä ensimmäistä kertaa vuonna 2004. Järjestely on parantanut turvallisuusriskien etukäteen tapahtuvaa arviointia, mutta on herättänyt myös huolta tietosuojakysymyksistä. Vuoden 2007 PNR-sopimusta sovelletaan väliaikaisesti, sillä Euroopan parlamentti on edellyttänyt, että PNR-sopimukset neuvotellaan uudelleen siten, että yksilön tietosuoja huomioidaan riittävällä tavalla. Neuvottelut uudesta sopimuksesta käynnistyivät keväällä 2011. Terrorismin rahoituksen estämiseksi sovittiin vuonna 2010 rahaliikenteen tunnistetietojen luovutuksista.

Tulevien sopimusneuvottelujen ja tietojen vaihdon helpottamiseksi tarkoituksena on neuvotella EU:n ja Yhdysvaltain välinen sopimus, joka määrittelee tietosuojaan koskevat yleiset periaatteet. Niitä noudatettaisiin aina, kun henkilötietoja luovutetaan poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osana. Neuvottelut tietosuojasopimuksesta EU:n ja Yhdysvaltain välillä alkoivat keväällä 2011.

Rikollisuuden torjunnassa keskeisiä kansainvälisiä sopimuksia ovat muun muassa YK:n Palermon sopimus (UN Convention against Transnational Organized Crime) lisäpöytäkirjoineen, korruptiosopimus sekä Euroopan Neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva sopimus. Suomen on tärkeätä tukea sopimusten tehokasta täytäntöönpanoa kansainvälisen rikostorjuntayhteistyön kehittämiseksi. YK:n piirissä jo kymmenisen vuotta kestäneet neuvottelut kokonaisvaltaisesta terrorismin vastaisesta sopimuksesta jatkuvat yhä. Suomi on aktiivisesti tukenut sopimusneuvottelujen mahdollisimman pikaista loppuunsaattamista. Siviili-ilmailun turvallisuuden parantamiseksi hyväksyttiin kansainvälisen ilmailujärjestön (ICAO) terrorismisopimusten muutokset vuonna 2010.

Kansainvälisten sopimusten lisäksi myös pakotteita käytetään terrorisminvastaisen toiminnan välineinä. Voimassa olevat terrorisminvastaiset pakotteet perustuvat YK:n turvallisuusneuvoston oikeudellisesti sitoviin päätöslauselmiin. Turvallisuusneuvoston pakotekomitea ylläpitää luetteloa niistä henkilöistä ja yhteisöistä, joiden varat YK:n jäsenvaltioiden on jäädytettävä. Yksilön oikeusturvan parantamiseksi pakotekomitean yhteyteen perustettiin oikeusasiamiehen (ombudsperson) tehtävä.

Tavoitteet:

44. Kehittää EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyötä kansainvälisen järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden, kuten talousrikollisuuden ja huumausainekaupan, ihmiskaupan ja -salakuljetuksen, tietoverkkorikollisuuden, rahanpesun ja terrorismin torjumiseksi.
45. Kehittää yhteistyösuhteita EU:n operatiivisten virastojen ja toimielinten (Europol, Eurojust, Frontex ja Olaf) ja Yhdysvaltain välillä.
46. Edistää EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyötä sisäisen turvallisuuden alan koulutuksen, vaihto-ohjelmien, stipendiaattivaihdon ja yhteisten tutkimuslaitosten avulla.
47. Vaikuttaa siihen, että EU:n ja Yhdysvaltain välillä neuvoteltavat tietosuojasopimus ja uusi PNR-sopimus ovat oikeudellisesti velvoittavia ja turvaavat yksilön oikeusturvan ja hänen perusoikeutensa henkilötietojen suojaan.
48. Edistää monenkeskistä toimintaa terrorisminvastaisessa kansainvälisessä yhteistyössä; erityisesti YK:n kokonaisvaltaista terrorisminvastaista sopimusta koskevien neuvottelujen loppuunsaattaminen on prioriteetti.
49. Tehostaa yhteistyötä Suomen ja Yhdysvaltain välillä terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi kunnioittaen kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja oikeusvaltion periaatteita. Suomi kehittää valmiuksiaan vastata muuttuvaan terroriuhkaan myös yhteistyöllä muiden maiden kanssa.
50. Tehostaa rajavalvonta-, lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten välistä käytännön yhteistyötä ja vaihtaa kokemuksia ja hyviä käytäntöjä.
51. Saattaa päätökseen Suomen ja Yhdysvaltojen välistä uutta tietoturvallisuussopimusta (General Security Agreement, GSA) koskevat neuvottelut.
52. Tukea internet-turvallisuutta (kyberturvallisuus) koskevaa yhteistyötä sekä kahdensivälisesti että EU:n ja Yhdysvaltain välisen yhteistyön kautta.

7. ILMASTONMUUTOS, YMPÄRISTÖ JA ENERGIA

7.1. Ilmastonmuutos

Yhdysvallat on presidentti Obaman kaudella pyrkinyt palauttamaan Yhdysvallat vastuulliseksi osallistujaksi ilmastokysymyksissä. Yhdysvallat on sitoutunut kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin ja hallinto on tyytyväinen Cancúnin ilmastokokouksen tuloksiin.

Suomen ja Yhdysvaltain lähestymistapa ilmastokysymyksissä poikkeaa toisistaan sikäli, että Suomi on mukana Kioton sopimuksessa ja EU:n päästövähennystavoitteissa. Yhdysvallat ei ole liittynyt Kioton sopimukseen ja on edelleenkin epätodennäköistä, että Yhdysvallat asettaa tulevina vuosina kansallisia, sitovia päästötavoitteita, mikä tulee heijastumaan negatiivisesti kansainväliseen ilmastopolitiikkaan. Ilmastonmuutoksen aiheuttamaan uhkaan pyritään Yhdysvalloissa vastaamaan kehittämällä teknisiä ratkaisuja esimerkiksi energiatuotannon alalla. Yhdysvallat on aktiivinen puhtaan energian ja teknologian sektoreilla ja kiinnostunut kahden- ja monenvälisestä yhteistyöstä näissä kysymyksissä. Puhtaaseen energiaan panostaminen nähdään myös energiaturvallisuutta lisäävänä tekijänä. Yhdysvallat kohdistaa alan tutkimus- ja kehitystoimintaan mittavia rahallisia resursseja. Lisäksi Yhdysvaltain eri osavaltiot ovat seuranneet Kalifornian esimerkkiä ja pyrkineet vähentämään päästöjä erilaisin määräyksin. Kehitys on tässä suhteessa ollut eritahtista maan eri osissa.

Yhdysvaltain kansainvälinen ilmastopolitiikka etenee kolmella rintamalla: YK:n ilmastoneuvottelujen puitteissa, Major Economies Forum (MEF) -prosessia hyödyntäen sekä kahdenvälisten keskustelujen avulla. Hallinto on pyrkinyt saamaan takaisin Yhdysvaltain johtoroolia erityisesti maailman parikymmentä suurinta taloutta kokoavan MEF:n kautta. Kahdenvälisissä suhteissa painotetaan kehittyviä talouksia kuten Kiinaa, Intiaa ja Brasiliaa. Yhdysvallat katsoo, että ilmastomuutoksen torjuminen ei ole mahdollista ilman talouksiltaan kasvavien kehitysmaiden osallistumista päästöjen vähentämiseen. Yhdysvallat on valmis kansainvälisiin sitoumuksiin edellyttäen, että myös kehittyvät taloudet sitoutuvat päästötavoitteisiin.

Ilmastoneuvottelujen ohella Yhdysvallat osallistuu kansainväliseen ilmastomuutoksen vastaiseen työhön erityisesti kehitysyhteistyön kautta. Yhdysvallat on kiinnostunut syventämään yhteistyötä myös Suomen kanssa muun muassa ilmasto ja naiset -sektorilla, jossa Suomella on asiantunte-

musta. Suomi pyrkii vaikuttamaan EU:n kautta siihen, että Yhdysvallat kantaisi vastuun hiilidioksidipäästöjen rajoittamisesta ja sitoutuisi yhteisesti sovittuihin päästötavoitteisiin.

EU aloittaa lentoliikenteen päästökaupan kaikilla EU:n ja kolmansien maiden välisillä reiteillä vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia lentoja. Yhdysvaltain kongressissa on käsitellyssä EU:n lentoliikenteen päästökauppasäännöstöä vastustava la-
kieshdotus.

Tavoitteet:

53. Vaikuttaa Yhdysvaltoihin sitovan ja kattavan kansainvälisen il-
mastopimuksen aikaansaamiseksi.
54. Tukea Yhdysvaltain kanssa köyhimpiä kehitysmaita niiden so-
peutumistoimissa. Tavoitteena on vahvistaa näiden maiden
omistajuutta prosessista ja kehittää niiden valmiuksia toteuttaa
ilmastotoimia tuloksellisesti.
55. Kehittää yhteistyötä ilmasto ja naiset -sektorilla.

7.2. Ympäristö

Yhdysvaltain pitkä eristäytyminen monenkeskisessä kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä on päätynyt Obaman hallinnon kaudella. Yhdysvallat on esimerkiksi poistanut vastustuksensa elohopeaa koskevan kansainväli-
sen sopimuksen osalta ja neuvottelut elohopeasopimuksesta ovat päässeet
käyntiin. Yhdysvaltain edustajat ovat lisäksi ottaneet puheenjohtajaroole-
ja muun muassa YK:n ympäristöohjelman puitteissa. Yhdysvallat on myös
lisännyt osuuttaan kansainvälisessä ympäristörahoituksessa. Tästä huoli-
matta Yhdysvaltain hallinnon liikkumavara on edelleen pieni sisäpoliittisten
rajoitteiden vuoksi.

Pitkään keskusteluissa olleen YK:n ympäristöjärjestö UNEO:n perustaminen
on vaikea neuvottelukysymys Yhdysvalloille. Se on kuitenkin ilmaissut kiin-
nostusta toimia aktiivisesti kansainvälisen ympäristöhallinnon tehokkuuden
lisäämiseksi. Se korostaa kansainvälisten ympäristösopimusten tehokasta
toimeenpanoa, tuoden esiin erityisesti Montrealin pöytäkirjan otsonikerros-
ta heikentävistä aineista.

Yhdysvallat pitää toukokuussa 2012 järjestettävää YK:n kestävä kehityksen
arviointikonferenssia (Rio+20) tapahtumana, jossa hallitukset voivat jakaa
tietoa kokemuksistaan ja käytännöistään etsien keinoja uusiin haasteisiin
vastaamiseen. Yhdysvaltain omista tavoitteista korkealla ovat ilmaston-

muutokseen, veteen ja energian käyttöön liittyvät kysymykset. Lisäksi se painottaa maaseudun tutkimukseen liittyvää yhteistyötä. Suomi on puolestaan valmisteluissa korostanut Rio+20 -konferenssin osalta laajaa agendaa eli taloudellisten, yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kysymysten merkitystä ympäristöongelmien rinnalla.

Suomi pyrkii aktiiviseen yhteistyöhön Yhdysvaltojen kanssa kansainvälisissä ympäristökysymyksissä sekä ympäristötekniikan kehittämisessä. Suomi on Yhdysvalloille kiinnostava yhteistyökumppani kaikilla ympäristöpolitiikan aloilla. Esimerkiksi arktisen ympäristön suojeleminen, metsien suojeleminen sekä ympäristökysymysten huomioiminen suunnittelussa ja rakentamisessa ovat Suomen keskeisiä osaamisalueita.

Tavoitteet:

56. Pyrkii aktiiviseen ja käytännölliseen kanssakäymiseen Yhdysvaltain hallinnon kanssa keskeisissä ympäristökysymyksissä, kuten kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistaminen ja kemikaalisopimusten laajentaminen.
57. Keskittyy erityisesti asioihin ja toimiin, joissa intressit ovat yhteiset, kuten energia- ja materiaalihakkuus, rahoitus sekä Montrealin pöytäkirjan vahvistaminen
58. Jatkaa jo käynnistettyä yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) meriympäristön saastuttamisen ehkäisyä ja päästöjen vähentämistä koskevan yleissopimuksen puitteissa.

7.3. Energia

Yhdysvallat on maailman suurin energian tuottaja ja maan energiankulutus henkeä kohden on maailman suurin. Pääosa Yhdysvaltojen energiantuotannosta perustuu edelleen fossiilisiin polttoaineisiin, kivihiiileen, maakaasuun ja öljyyn. Hallinnon kunnianhimoisena tavoitteena on kaksinkertaistaa uusiutuvan energian tuotanto kolmessa vuodessa (vuoteen 2012 mennessä). Uusiutuvan energian tuotantoon perustuva matalahiilinen yhteiskunta on kuitenkin parhaassakin tapauksessa vuosikymmenten päässä. Puhtaaseen energiaan sekä energia- ja ympäristöteknologiaan panostaminen nähdään keskeisenä välineenä ilmastonmuutoksen vastaisissa toiminnoissa, energiaturvallisuuden lisäämisessä sekä talouskasvun vauhdittajana niin sanottuja vihreitä työpaikkoja luomalla.

Yhdysvallat on aktiivinen puhtaan energian ja teknologian sektoreilla ja kiinnostunut niin kahden- kuin monenvälisestä yhteistyöstä. Yhdysvallat

käynnisti vuonna 2010 Clean Energy Ministerial (CEM) -prosessin, jonka tavoitteena on saada aikaan hankkeita energiankulutuksen hillitsemiseksi energia- ja ympäristötekniikan avulla. CEM kokoaa yhteen parikymmentä suurta talous- tai energiatekniikan edelläkävijämaata, jotka kuluttavat noin 80 prosenttia maailman energiasta. Suomi on ottanut vetovastuun CEM-prosessin yhteyteen perustetussa työryhmässä, joka käsittelee yhdistettyä sähkön- ja lämmöntuotantoa.

Suomen vahvoja osaamisalueita energia- ja ympäristötekniikassa ovat energiatehokkuuden prosessit ja laitteet, yhdistetty sähkön- ja lämmöntuotanto, sähkönsiirto- ja jakelujärjestelmät, jätehuoltotekniikka, tuulivoimalakomponentit, mittausjärjestelmät sekä bioenergian käyttö ja siihen liittyvä tekniikka sekä vesiosaaminen. Amerikkalaisten kiinnostuksen kohteena ovat myös suomalainen ydinenergiaosaaminen, kokemukset uuden sukupolven ydinvoimalan rakentamisesta sekä ydinjätteen loppusijoittamiseen liittyvä tutkimus.

Yhdysvallat ja Suomi pyrkivät molemmat lisäämään bioenergian käyttöä, mukaan lukien liikenteessä käytettävän biopolttoaineen osuuden kasvataminen. Molemmat maat ovat myös luoneet mittavat kansalliset ohjelmat bioenergian käytön lisäämiselle ja suuntaavat runsaasti julkista rahoitusta tutkimus- ja kehitystyöhön.

Tavoitteet:

59. Kehittää uusia yhteistyömalleja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kannustamiseksi, riskirahoituksen turvaamiseksi ja tuotteiden kaupallistamiseksi.
60. Hyödyntää Suomen ympäristötekniikan osaamisalueita (esimerkiksi bio-, mineraali- ja vesitalous) ja tiivistää tuntuvasti Suomen ja Yhdysvaltain yhteistyötä uusiutuvan energian alalla, ottaen huomioon Yhdysvaltain mittavat investoinnit energia- ja ympäristötekniikkaan.
61. Vahvistaa vuoropuhelua ja yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian alalla. Osallistua aktiivisesti CEM-prosessiin.
62. Vaihtaa hyviä käytäntöjä ydinturvallisuudesta ydinvoiman tuotannossa ja kehittämisessä.

8. KAUPPA JA TALOUS

8.1. Monenvälinen kauppapoliittinen yhteistyö

Monenkeskinen kauppajärjestelmä on viimeisten vuosien aikana kokenut merkittävän muutoksen, kun nousevat taloudet ovat kasvattaneet vaikutusvaltaansa. EU ja Yhdysvallat ovat kuitenkin keskeisiä toimijoita monenkeskisessä kauppapolitiikassa, jonka pääfoorumi on Maailman kauppajärjestö (WTO). Molemmat ovat edelleen sitoutuneet jo lähes kymmenen vuotta kestäneen Dohan kauppaneuvottelukierroksen päättämiseen. Tosin käsitykset kierroksen loppuun saattamisesta eroavat jonkin verran. EU olisi valmis sopimaan neuvottelupaketista tähän asti sovittujen elementtien pohjalta, jotka melkein tuottivat ratkaisevan läpimurron kesällä 2008. Yhdysvallat puolestaan vaatii erityisesti nousevilta talouksilta lisää markkinoille pääsyä. Keskeisenä perusteluna on se, että neuvottelutulos ei nykypohjalta menisi läpi kongressissa.

Neuvottelut ovat olleet käytännössä pysähdyksissä kesästä 2008 lähtien, ja Dohan kierroksen näkymät ovat epävarmat. Dohan sopimuksen aikaansaaminen vaatii kaikkien WTO-jäsenmaiden yksimielisyyden. Dohan kierroksen päättäminen olisi tärkeää sekä taloudellisista syistä että monenkeskisen kauppajärjestelmän uskottavuuden ja kehittämisen kannalta.

EU:lla ja Yhdysvalloilla on ollut merkittävä rooli myös eräissä sektori- ja useammankeskisissä sopimusneuvotteluissa. Näistä tärkeimpiä ovat julkisia hankintoja koskeva sopimus (GPA) ja informaatioteknologiasopimus (ITA), jotka molemmat on solmittu WTO:n puitteissa. Sopimusten tarkoitus on täydentää WTO-säännöksiä. Uusin useammankeskinen sopimushanke on väärentämisenvastainen kauppasopimus (Anticounterfeiting Trade Agreement, ACTA). ACTA-neuvottelut on jo viety päätökseen. Sopimuksen tavoitteena on täydentää WTO:n teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa TRIPS-sopimusta.

Tavoitteet:

63. Antaa vahva signaali avoimien ja reilujen markkinoiden puolesta ja protektionismia vastaan.
64. Tiivistää EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyötä WTO:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä.

8.2. EU:n ja Yhdysvaltain taloudellinen yhteistyö

Talouslyhteistyö on yksi transatlanttisten suhteiden keskeisistä osa-alueista. EU ja Yhdysvallat ovat toistensa tärkeimmät kauppakumppanit ja ne muodostavat noin puolet maailman yhteenlasketusta BKT:stä sekä noin kolmanneksen maailmankaupasta. Johtuen samantyyppisestä toimintaympäristöstä ja historiallisista siteistä nämä kaksi aluetta ovat taloudellisesti muutoinkin hyvin keskinäisriippuvaisia, mikä näkyy muun muassa pääomaliikkeissä ja investoinneissa. EU-alue on edelleen Yhdysvaltain tärkein investointikohde.

Taloudellisten suhteiden volyymin huomioon ottaen on todennäköistä, että jatkossakin syntyy aika-ajoin kauppakiistoja, jotka saavat myös julkisuudessa huomiota osakseen. Nämä koskevat kuitenkin vain pientä osaa EU:n ja Yhdysvaltain välisestä kaupasta.

EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyö taloudellisissa kysymyksissä perustuu vuonna 2007 hyväksytyyn puitesopimukseen transatlanttisen talouslyhteistyön syventämisestä. Asiakirja antaa Transatlanttisen talousneuvoston (Transatlantic Economic Council, TEC) tehtäväksi vahvistaa transatlanttista talousintegraatiota ja parantaa osapuolten kilpailukykyä poistamalla kaupan ja investointien esteitä ja yhdenmukaistamalla sääntelyä.

Vuosittain kokoontuvaa TEC:iä pyritään kehittämään tehokkaaksi taloussuhteiden ohjausryhmäksi, joka edellä mainittujen teemojen lisäksi keskustelee myös globaaleista talouskysymyksistä sekä EU:n ja Yhdysvaltain kauppapoliittisista linjauksista suhteessa kolmansiin maihin. TEC:in työhön kuuluu myös sidosryhmätapaamisia kuten yritysten välinen dialogi, lainsäätäjien dialogi sekä kuluttajadialogi.

EU:n ja Yhdysvaltain välisten kaupallis-taloudellisten suhteiden edistäminen on Suomen etujen mukaista. Työtä kaupan esteiden poistamiseksi ja sääntelyn yhdenmukaistamiseksi tulee jatkaa, sillä aikaansaaduilla parannuksilla voi olla huomattavaa taloudellista hyvinvointia lisäävää vaikutusta. Samalla on huolehdittava siitä, että uusia kauppaa rajoittavia esteitä ei synny. Ongelmana kaupan osalta eivät ole niinkään tariffit kuin tullien ulkopuoliset kaupan esteet.

Maailmantalouden keskeisten toimijoiden, EU:n ja Yhdysvaltain, kaupallis-taloudellisella yhteistyöllä on tärkeä merkitys koko globaalille kauppajärjestelmälle. Nykytilanteessa on olennaista, että EU ja Yhdysvallat

toimivat yhdensuuntaisesti. Lisäksi on tärkeää vaikuttaa siihen, että EU ja Yhdysvallat vastustavat protektionismia ja toimivat vapaakaupan puolesta-puhujina.

Keskustelussa nousee aika-ajoin esiin kysymys EU:n ja Yhdysvaltain välisestä vapaakauppasopimuksesta. Asia ei ole uusi, sillä jo vuonna 1998 EU-komissio esitti New Transatlantic Market -aloitteen. Asia on noussut keskusteluun uudelleen lähinnä sen vuoksi, että WTO:n Dohan neuvottelut eivät ole edenneet. Alueelliset ja kahdenväliset vapaakauppasopimukset ovat yleistyneet viime vuosina nopeasti. Myös EU ja Yhdysvallat pyrkivät valvomaan etujaan solmimalla uusia kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksia eri maiden kanssa. EU on neuvottelemassa myös Kanadan kanssa sopimusta vapaakaupasta. Eräiden selvitysten (muun muassa OECD) mukaan kattavalla vapaakauppasopimuksella kahden maailman suurimman talouden välillä olisi merkittävästi pirstävä vaikutus kauppavaihtoon ja kummankin osapuolen BKT:hen.

Suomi on valmis avoimin mielin tutkimaan uusia aloitteita transatlanttisten taloussuhteiden tiivistämisestä mukaan lukien vapaakauppasopimus. Sopimus, joka laajasti liberalisoisi tavaroiden ja palveluiden kauppaa ja poistaisi investointirajoitteita, vaatisi laajapohjaisen jäsenmaiden tuen ja perusteellisen valmistelutyön.

Rahoitus- ja finanssisektorin kysymysten merkitys on kasvanut kansainvälisen finanssikriisin ja myös EU-alueen rahoituskriisien myötä. Ongelman globaalin luonteen vuoksi myös ratkaisupyrkimykset ovat luonteeltaan globaaleja. Rahoitusjärjestelmän kannalta on tärkeää, että rahoitussektorin toimijoilla on samanlaiset toimintaedellytykset kaikkialla. Tämän vuoksi sektorin uudistuksista sopiminen on keskittynyt erityisesti G20-ryhmään. Eri foorumeilla on ollut esillä muun muassa seuraavia teemoja: pankkisektorin vakavaraisuussääntöjen uudistus, talletussuojajärjestelmä, globaali rahoituskriisien hallinta, pankkien palkkiojärjestelmien kehittäminen, makrovakauden valvonta, kirjanpitostandardien yhtenäistäminen, veroparatiisien sulkeminen ja finanssimarkkinoihin kohdistuva varainsiirtovero. EU ja Yhdysvallat ovat tukeneet tehtyjä päätöksiä. Eräistä näkemyseroista huolimatta on tärkeää, että EU:n ja Yhdysvaltain tavoitteet ovat yhtenevät. Molemmat pyrkivät finanssi- ja rahoitusalan uudistuksilla suurempaan vakauteen, uusien kriisien ennaltaehkäisyyn ja samalla rahoitusmarkkinoiden tehokkaaseen ja luotettavaan toimintaan.

Tavoitteet:

65. Toimia kaupan esteiden vähentämiseksi kaikilla keskeisillä foorumeilla, kuten EU:n kauppapoliittisessa komiteassa ja aluetyöryhmässä, markkinoillepääsyasioiden komiteassa sekä kahdenvälisesti Yhdysvaltain kanssa.
66. Osallistua aktiivisesti TEC:in työn ja toimenkuvan kehittämiseen poliittisen tason ohjausryhmäksi, jossa keskustellaan myös maailmantalouden haasteista. Vahvistaa jäsenvaltioiden roolia sekä sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia TEC:in työssä.
67. Nostaa EU–Yhdysvallat-yhteistyön yhdeksi painopisteeksi vihreän talouden hankkeet ja hyödyntää näissä suomalaista osaamista.
68. Laatia selvitys EU:n ja Yhdysvaltain välisen mahdollisen vapaakauppasopimuksen ja erityisesti kaupan ja investointien esteiden poistamisen vaikutuksista suomalaiselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle.
69. Pyrkii yhteneviin näkemyksiin EU:n ja Yhdysvaltain kesken finanssisektorin uudistuksissa.

8.3. Suomen ja Yhdysvaltain kaupallis-taloudellinen yhteistyö

Yhdysvallat on Suomelle tärkeä kauppakumppani. Tavarakauppa Yhdysvaltain kanssa on ollut Suomelle vientivoittoista. Vuonna 2010 Yhdysvallat oli Suomen neljänneksi suurin vientimaa ja suurin Euroopan ulkopuolinen vientimaa. Vuonna 2010 Suomen vienti Yhdysvaltoihin oli 3,7 miljardia euroa (+4 prosenttia) ja tuonti Yhdysvalloista oli 1,8 miljardia euroa (+18 prosenttia). Vienti- ja tuontilukujen tarkastelu ei anna kuitenkaan täyttä kuvaa Yhdysvaltain taloudellisesta merkityksestä Suomelle. Yhdysvallat on globaali taloudellinen toimija, jonka vaikutus tuntuu kaikkialla. Lisäksi monet amerikkalaiset yritykset ovat siirtäneet tuotantoaan Eurooppaan tai Aasiaan, josta tuotteet tuodaan Suomeen. Myös Suomeen suuntautuvien pääomaliikkeiden osalta Yhdysvalloilla on suuri merkitys.

Ulkoministeriön vuonna 2009 julkaiseman ETLA:n tutkimuksen johtopäätöksissä korostetaan mm. tarvetta huolehtia suomalaisten huipputeknologian yritysten riskipääoman saannista Yhdysvaltain rahoitusmarkkinoilla, ympäristö- ja puolustusteknologian vientimahdollisuuksista ja Yhdysvaltoihin suuntautuvan opiskelu- ja tutkimusvaihdon lisäämisestä. Maitamme yhdistää kiinnostus ja panostus kilpailukyky- ja innovaatiopolitiikkaan.

8.3.1. Yritysten kansainvälistyminen ja vienninedistäminen

Yhdysvallat on läntinen markkinatalousmaa, jossa julkisen sektorin rooli viennin ja kansainvälistymisen edistämisessä on rajoitettu. Yritysten on vai- vatonta toimia suoraan kumppaneidensa kanssa eikä suoranaista poliittista tukea hankkeille yleensä tarvita.

Yhdysvalloissa yritysten omat vienti- ja markkinointiponnistelut ovat avainasemassa. Esimerkiksi vienninedistämiseen tähtäävillä perinteisillä hallitustason vierailuilla ei ole Yhdysvalloissa juurikaan merkitystä. Sen sijaan vierailut ministerin tai korkean virkamiestason johdolla tarkoin valikoiduissa kohteissa tai osallistuminen aiheiltaan oikein kohdennettuihin tapahtumiin yritysten kanssa voivat tuottaa hyödyllisiä tuloksia.

Julkisen sektorin ensisijaisena roolina on tarjota palveluverkostoja (Finpro, Tekes, Finnnode, VTT), avustaa yritysten yhteishankkeissa sekä tarjota kansainvälistymisrahoitusta (Finnvera). Finpron tehtävä on tukea yritysten kansainvälistymistä ja Tekes toimii tärkeänä tutkimus-, tuotekehitys-, ja innovaatiotoiminnan rahoittajana luoden kansainvälistymisen edellytyksiä. Yritysten toimintaedellytyksien tukeminen Suomessa liittyy työ- ja elinkeinoministeriön ydintehtäviin.

Ulkoasiainministeriön ja sen edustustoverkoston tehtävänä on muun muassa tukea ja edistää suomalaisyritysten markkinoillepääsyä ja kansainvälistymistä. Ne tarjoavat arvovaltapalveluja, edistävät eri toimijoiden verkostoitumista ja järjestävät vienninedistämistä tukevia tilaisuuksia. Toiminnalla muun muassa vahvistetaan kuvaa Suomesta tietoyhteiskuntana ja korkean teknologian sekä monipuolisen nykykulttuurin maana. Edustustot myös raportoivat suomalaisintressien kannalta keskeisistä kaupallis-taloudellisista kysymyksistä, kuten kaupan esteistä, lainsäädännön kehityksestä sekä jakavat suomalaisen talouselämän ja yritysten edustajille tietoa ja näkemyksiä Yhdysvaltain taloudesta sekä markkinanäkymistä ja -potentiaalista.

Yhdysvalloissa tavoitteiden toteuttamista tukevat suurlähetystö Washingtonissa, pääkonsulaatit sekä noin 30 kunniakonsulaattia.

Lupaavia aloja Yhdysvalloissa ovat perinteisten teollisuussektorien lisäksi energia-, ympäristö- ja bioteknologia-alat sekä tietotekniikkasektori, mobiili-, viihde- ja peliteollisuus. Nämä kasvualat tarjoavat uusia mahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille. Suomalainen kaupunkiliikennesuunnittelu on herättänyt kiinnostusta länsirannikon liikennehankkeita suunniteltaessa. Myös matkailuala tarjoaa potentiaalia, jota tulisi hyödyntää.

Tavoitteet:

70. Edistää Suomen taloudellisia intressejä ja suomalaisten yritysten esteetöntä markkinoillepääsyä myös Suomen virallisten suhteiden avulla.
71. Käyttää edustustojen verkostoitumista viranomaisten, akateemisen maailman ja elinkeinoelämän kanssa mahdollisimman laajasti Suomen elinkeinoelämän hyväksi. Vahvistaa suomalaistoimijoiden verkottumista paikallisiin toimijoihin, tarkoituksena yhteistyön lisääminen sekä erityisesti yhteisten hankkeiden tunnistaminen ja edistäminen.
72. Kehittää kauppayhdistysten roolia ja koordinaatiota muiden suomalaistoimijoiden kanssa.
73. Kytkeä Suomen Yhdysvalloissa toimivat kunniakonsulit tiiviimin mukaan vienninedistämistyöhön.
74. Järjestää hyvin kohdennettuja vierailuja, tilaisuuksia ja kampanjoita yhteistyössä julkisuusdiplomatian toimijoiden kanssa.
75. Hyödyntää tunnettuja ja alallaan johtavia suomalaisyrityksiä sekä vakiintuneita kansallisia brändejä, kuten Cleantech Finland®, myönteisen Suomi-kuvan vahvistamisessa.
76. Arvioida toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Kartoittaa kaupan esteitä yhteistyössä suomalaisyritysten kanssa ja vaikuttaa niiden poistamiseen joko kahdenvälisesti tai EU:n kautta.

8.3.2. Investointien edistäminen

Suomen ja Yhdysvaltain väliset investoinnit ovat viime vuosina suuntautuneet voittopuolisesti Suomesta Yhdysvaltoihin. Suomeen suuntautuvissa suorissa investoinneissa Yhdysvallat on vasta kahdeksannella sijalla ja Suomeen suuntautuu selvästi vähemmän amerikkalaisinvestointeja kuin muihin Pohjoismaihin. Amerikkalaisten yhtiöiden Euroopassa sijaitsevien tytäryhtiöiden investoinnit Suomeen ovat kuitenkin merkittäviä.

Yhdysvalloista tulleet suorat sijoitukset ovat tulleet etupäässä ICT-sektorille, terveydenhuolto- ja lääkesektorille sekä liike-elämän palveluihin. Invest in Finland edistää suoria sijoituksia Yhdysvalloista painopisteenä nämä kolme toimialaa. Kohdevalinta perustuu Yhdysvalloissa teetettyyn selvitykseen eri toimialojen potentiaalista. Toiminta on alueellisesti keskittynyt itärannikolle ja Kaliforniaan. Resurssien rajallisuudesta johtuen toimaloja ja -alueita on pitänyt rajata. Priorisoinnista huolimatta Invest in Finland pyrkii palvelemaan kaikkia yrityksiä alueesta ja toimialasta riippumatta. Sen tärkeimpänä

yhteistyökumppanina asiakashankinnassa on Finpro. Invest in Finlandin lisäksi Yhdysvalloista Suomeen suuntautuvissa hankkeissa toimii myös Amerikkalainen kauppakamari AmCham Finland.

Erityisesti ICT-alalla riskirahoitustoiminta (niin sanottu venture capital) on merkittävä tekijä yritysten tuotekehityksen vaatimien resurssien lisääjänä. Muun muassa Piilaaksossa toimivilla amerikkalaisilla yrityksillä on omistuksia lupaavissa suomalaisissa nuorissa yrityksissä. Moni suomalainen uuden teknologian yritys on alkuvaiheen jälkeen myyty suuremmalle amerikkalaisyritykselle. Riskirahoituksen saannin turvaaminen on tärkeä peruste suomalaisten yritysten hakeutumiselle Yhdysvaltoihin.

Investointien edistämisessä keskeistä on investointiympäristön kehittäminen yritystoiminnalle suotuisaksi. Vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa kilpailukyky, joustavuus, innovaatiokyky, verotus ja lainsäädäntö.

Tavoitteet:

77. Edistää amerikkalaisinvestointeja Suomeen ja suomalaisinvestointeja Yhdysvaltoihin. Välittää Suomen talouteen ja kilpailukykyyn liittyvää tietoa Yhdysvalloissa myös investointien edistämistarkoituksessa.
78. Selvittää riskirahoituksen saannin lisäämismahdollisuuksia eri toimijoiden yhteistyönä.

9. TIEDE-, TUTKIMUS-, TEKNOLOGIA- JA INNOVAATIOYHTEISTYÖ

Yhdysvallat on johtava maa tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden alalla. Arviolta 40 prosenttia maailman innovaatiotoiminnasta tapahtuu Yhdysvalloissa. Lisäksi monet kaupalliset toimintatavat ja uudet liiketoimintamallit syntyvät Yhdysvalloissa. Suomalaiset innovaatio- ja tutkimusyhteisöt ovat perinteisesti olleet hyvin verkottuneita amerikkalaisten kumppaneiden kanssa, ja Yhdysvaltoja pidetään luonnontieteiden, soveltavien tieteiden ja tutkimuksen kärkenä maailmassa.

Yhdysvallat on vahvistanut innovaatiotoimintaa lisäämällä innovaatiotukia. Tämä lisää entisestään Yhdysvaltain kiinnostavuutta innovaatio-osaamisen lähteenä ja yhteistyökumppanina Suomelle.

Tutkimusohjelmien osalta suomalaistoimijoiden painopiste on viime vuosina ollut EU:n alueella. Eurooppalaiseen yhteistyöhön osallistuminen kytkee Suomen korkeakoulut ja tutkimuslaitokset kansainvälisiin tutkimus- ja osaamisverkostoihin. Tämä parantaa Suomen näkyvyyttä ja uskottavuutta korkealaatuisena yhteistyökumppanina myös pohjoisamerikkalaisten yliopistojen ja yritysten suuntaan.

Viime vuosina EU:lla on ollut kiinnostusta ottaa vahvempi rooli transatlanttisen tutkimus- ja innovaatioyhteistyön koordinoimisessa. Eurooppalaisen tutkimusalueen puitteissa määritellään myös strategisia maataavoitteita, mikä vahvistaa toimintaa myös Yhdysvaltain kanssa. Samalla tämä mahdollistaa kansallisille toimijoille osallistumisen laajempiin tutkimushankkeisiin sekä avaa rahoitusmahdollisuuksia. Tutkimusinfrastruktuureja tulisi hyödyntää aktiivisemmin Suomen ja Yhdysvaltain välillä tutkimuksen kansainvälistämisessä. Tämä tukee myös tutkimuksen laadun vahvistamista kansallisesti.

Suomi tulee jatkossakin painottamaan kahdenvälistä tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä Yhdysvaltain kanssa, koska se tarjoaa mahdollisuuden päästä suoraan mukaan kiinnostaviin yhteistyöhankkeisiin. Yhteistyössä hyödynnetään maiden välistä vuonna 1995 allekirjoitettua TT-sopimusta (tieteellis-teknologinen sopimus). Sopimuksen sisältämä konsultaatioprosessi tarjoaa kanavan Yhdysvaltain eri ministeriöihin tutkimus-, kehitys- ja innovaatioasioissa. Ulkoasiainministeriön edustustojen lisäksi myös Tekesillä, VTT:llä ja Finprolla on toimipisteet Yhdysvalloissa. Suomalaistoimijoiden yhteinen Finnnode USA mahdollistaa innovaatiotoiminnalle uusia avauksia seuraamalla muutossignaaleja merkittävimmässä globaaleissa innovaatiokeskityksissä. Suomen kiinnostavuutta tukee hyvä maine innovaatiotoiminnassa.

Suomalaisten tutkijoiden tärkeimmät yhteistyökumppanit useimmilla tutkimusaloilla löytyvät Yhdysvalloista, jossa tutkimusyliopistojen kansainvälinen kärki sijaitsee. Tulevaisuudessa potentiaalia on erityisesti esimerkiksi informaatio-, ympäristö- ja energiatutkimuksen, terveyden sekä elintarvike- ja ravitsemustutkimuksen aloilla sekä myös luovilla aloilla. Suomalaisten ja amerikkalaisten tutkijoiden ja tutkimusryhmien yhteistyö on vilkasta ja suoraa. Institutionaalinen yhteistyö, muun muassa tutkimusrahoittajien välillä, on kehittymässä molempia osapuolia kiinnostavilla alueilla. Tästä hyvänä esimerkkinä on Suomen Akatemian, Tekesin ja Yhdysvaltain kansallisen tiedesäätiön (NSF) yhdessä lanseeraama Virtuaali-instituutti WIFIUS (Wireless Innovation between Finland and US), joka keskittyy mobiilin tiedonsiirron ongelmien ratkaisuun sekä osaamisen ja innovaatioiden kehittämiseen. Taavoitteena tulisi olla laajempi institutionaalinen yhteistyö suomalaisten ja amerikkalaisten tutkimusrahoittajien, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä. Tutkimusinfrastruktuureja tulisi hyödyntää aktiivisemmin Suomen ja Yhdysvaltain välillä tutkimuksen kansainvälistymisessä. Tämä tukee myös tutkimuksen laadun vahvistamista kansallisesti. Mahdollisuuksia yhteisrahoituksen hyödyntämiseen tutkimushankkeissa Tekesin, Suomen Akatemian, säätiöiden ja julkisten sekä yksityisten toimijoiden kesken tulisi selvittää entistä paremmin.

Tutkijoiden liikkuvuus Suomen ja Yhdysvaltain välillä on viime vuosina ollut kasvussa. Liikesuunta on selkeästi ollut Suomesta Yhdysvaltoihin. Kehittymässä olevat suomalaisten yliopistojen urapolut (niin kutsutut Tenure track -järjestelmät) voivat tarjota kiinnostavia uramahdollisuuksia myös Suomessa. Tärkeää on myös kehittää mahdollisuuksia lyhytaikaiseen tutkijaliikkuvuuteen, mikä houkuttelisi enemmän amerikkalaistutkijoita Suomeen. Samalla ratkaisevassa asemassa ovat saapumispalvelujen sekä perheeseen ja asumiseen liittyvien käytäntöjen toimivuus. Suomalaistoimijoiden tiivis yhteistyö edellä mainittujen kysymysten ratkaisemiseksi on tärkeää. Infrastruktuurin toimivuudesta tulisikin tehdä suomalaisten toimijoiden yhteinen kilpailuvaltti.

Tutkijakoulutuksen opintokokonaisuudet ja yhteiset tutkijaohjelmat voivat luoda pysyviä kumppanuuksia Suomen ja Yhdysvaltain välille. Myös Suomen Akatemian ja Tekesin Finland Distinguished Professor Programme (FiDiPro) tarjoaa mahdollisuuden palkata ulkomaalaisia ja pitkään ulkomailla toimineita suomalaisia huippututkijoita määrääjäksi Suomeen.

Innovaatioyhteistyön sisällöllisiä painopisteitä lähivuosina ovat muun muassa ICT, langattomat tietoverkot, Cleantech, palveluinnovaatiot, arktinen

tutkimus, osaamiseen ja oppimiseen liittyvä palveluliiketoiminta sekä hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon liittyvät innovaatiot kuten eHealth. Myös puolustushallinnon materiaalihankkeet ja kehitystyö tarjoavat yhteistyöpotentiaalia.

Tavoitteet:

79. Laajentaa institutionaalista yhteistyötä suomalaisten ja amerikkalaisten yliopistojen, tutkimuslaitosten, strategisten huippuosaamisen keskittymien sekä tutkimusrahoittajien välillä, suunnitelmallisuuteen pyrkien.
80. Hyödyntää ja resurssoida tutkimusinfrastruktuureja entistä paremmin. Lisätä julkisten ja yksityisten toimijoiden ja säätiöiden yhteistyötä tutkimusrahoituksessa.
81. Parantaa tutkijoiden saapumispalveluiden toimivuutta sekä pitkä- ja lyhytaikaisen tutkijaliikkuvuuden edellytyksiä.

10. KORKEAKOULU- JA KOULUTUSYHTEISTYÖ

10.1. Korkeakoulutus

Yhdysvalloissa sijaitsee suuri osa maailman arvostetuimmista yliopistoista. Huippututkijoiden verkostojen ohella kiinteitä yhteistyösuhteita Suomen ja Yhdysvaltain välillä tulee rakentaa jo perustutkintotasolta lähtien.

Suomen ja Yhdysvaltain korkeakoulu yhteistyön tehostamisen kannalta tärkeää on liikkuvuuden lisääminen. Vaikka tutkijoiden liikkuvuus on viime vuosina lisääntynyt, opiskelija- ja opetushenkilöstön osalta määrät jäävät alhaisemmalle tasolle. Eräässä kansainvälisessä vertailussa suomalaisopiskelijat valitsivat kohdemaakseen Yhdysvallat huomattavasti harvemmin (7 prosenttia ulkomailla opiskelevista) kuin esimerkiksi ruotsalaisopiskelijat (24 prosenttia). Liikkuvuutta Suomesta Yhdysvaltain suuntaan tulee edistää etenkin innovaatio- ja tutkimusyhteistyön kannalta keskeisillä sektoreilla.

Suomessa korkeakoulut ovat määritelleet kansainvälisen toimintansa painopisteet ja maavalintansa vuonna 2010. Tavoitteiden määrittely lisää mahdollisuuksia uusiin kumppanuuksiin, mukaan lukien yhteiset koulutus- ja liikkuvuusohjelmat suomalaisten ja amerikkalaisten korkeakoulujen välillä.

Suomalaiskorkeakoulut lähettävät joka vuosi Yhdysvaltoihin huomattavasti enemmän opiskelijoita kuin ottavat heitä sieltä vastaan. Mikäli Suomi valikoituisi vaihto-ohjelmien puitteissa entistä useammin amerikkalaisopiskelijoiden kohdemaaksi, avaisi tämä vastavuoroisesti myös suomalaisille uusia vaihtomahdollisuuksia. Tämä helpottaisi myös opintojen rahoituksen liittyvien ongelmien ratkaisua.

Suomalaisissa korkeakouluissa on jo tällä hetkellä hyvät mahdollisuudet opiskella englanninkielisissä koulutusohjelmissa. Kurssivalikoima, opetuksen kesto ja laatu eivät kuitenkaan aina vastaa amerikkalaisten opiskelijoiden tarpeita ja kiinnostusta. Myös Suomen korkeakoulujen tunnetuksi tekemisessä ja markkinoinnissa on vielä paljon työtä. Vain laadukasta tulisi markkinoida Yhdysvaltain suuntaan.

Yhteis pohjoismaisten ja eurooppalaisten Nordic Master ja Erasmus Mundus -ohjelmien avulla on helpompaa houkutella Suomeen ja Eurooppaan amerikkalaisia opiskelijoita, koska näillä ohjelmilla on korkea profiili ja hyvät apurahat. Suomen tulee aktiivisesti huolehtia siitä, että suomalainen korkeakoulutus nähdään kiinnostavana reittinä Eurooppaan. Myös Ful-

bright-stipendit tarjoavat opiskelijoille arvostetun väylän vierailta Suomen ja Yhdysvaltain korkeakouluissa. Alumniverkostoja tulisi hyödyntää tehokkammin maidenvälisen yhteistyön edistämiseksi.

Yhdysvaltain puolelta liikkuvuuden lisäämiseen on samanaikaisesti entistä paremmat edellytykset. Niin keskushallinnon, yliopistojen kuin opiskelijoiden taholta kansainvälistyminen nähdään aiempaa tärkeämpänä. Euroopasta ja Aasiasta ei haluta jäädä jälkeen. Amerikkalaisnuoret suosivat kuitenkin kokonaisen tutkinnon suorittamisen sijasta lyhyempiä ulkomaanjaksoja. Uutena hyvänä yhteistyömuotona voisivat siten olla esimerkiksi korkeakouluverkostojen kautta tapahtuvat kesä- ja intensiivikurssit. Myös työharjoittelu on hyvä vaihtoehto liikkuvuuden lisäämiseksi.

Yhteistyötä voidaan tehostaa myös lisäämällä jokapäiväisiä kontakteja yliopistojen välillä, esimerkiksi yhteisten koulutus- ja tutkimushankkeiden muodossa. Suomalaiskorkeakoulut voisivat myös toimia alustana kansainvälisille verkostoille omilla vahvoilla sektoreillaan, kuten opettajankoulutuksen alalla. Tämä lisäisi Suomen tunnettuutta vahvuusalueillaan.

Samalla tarvitaan myös suomalaisten Pohjois-Amerikka-toimijoiden entistä parempaa koordinaatiota ja tiedonvaihtoa. Toimintojen yhdistäminen esimerkiksi opiskelijoiden asumiseen, asettautumiseen ja muihin saapumispalveluihin liittyvissä kysymyksissä olisi hyödyllistä. Myös yhteisen extranet-tietokannan perustaminen toimisi apuna maakoordinaatiossa.

Tavoitteet:

82. Lisätä suomalaisten ja amerikkalaisten korkeakoulujen kumppanuuksia mukaan lukien kahdenväliset koulutus-, tutkimus- ja liikkuvuusohjelmat.
83. Edistää suomalaisopiskelijoiden opintoja ja harjoittelua Yhdysvaltain yliopistoissa erityisesti innovaatio- ja tutkimusyhteistyön kannalta keskeisillä sektoreilla.
84. Lisätä amerikkalaisopiskelijoiden liikkuvuutta Suomeen, mukaan lukien lyhytaikaiset liikkuvuusohjelmat. Kehittää saapumispalveluja.
85. Kehittää suomalaisten tutkimusympäristöjen ja opintoohjelmien laatua, kiinnittää huomiota näiden ohjelmien markkinoinnin laadukkuuteen ja lisätä kaikkien suomalaistojen yhteistyötä.

10.2. Peruskoulutus ja toisen asteen koulutus

Presidentti Obama on panostanut kautensa alkumetreiltä lähtien vahvasti maan koulutusjärjestelmän uudistamiseen. Samalla kun suuri osa maailman johtavista korkeakouluista sijaitsee Yhdysvalloissa, hallinto on halunnut puuttua peruskoulutuksessa havaittuihin ongelmiin. Toimiin on kohdennettu ennätysellinen määrä rahoitusta, esimerkiksi vuoden 2011 budjetissa yli viisi miljardia dollaria. Uudistusten tavoitteena on hajanaisen ja tehottoman koulutusjärjestelmän laadun parantaminen muun muassa osavaltioille suunnatun Race to the Top -kilpailun kautta. Periaatteena on lisätä koulutuksen tasa-arvoisuutta ja helpottaa korkeakoulutukseen pääsyä eri väestöryhmillä. Koulutuspoliittisten uudistusten taustalla on myös nähtävissä hallinnon aito huoli Yhdysvaltain jäämisestä kasvavien talouksien varjoon, mikäli kilpailukykyä ja innovaatio-osaamista ei saada paranemaan muiltakin osin kuin huippukoulujen ja -yliopistojen kautta.

Yhdysvallat on suuri, monikulttuurinen liittovaltio, jossa erot koulujen välillä ovat huomattavia eri osavaltioissa ja jopa alueellisesti. Eräs huolenaihe on, että jopa kolmannes amerikkalaisnuorista keskeyttää toisen asteen opintonsa ennen koulun päättymistä, eli 17–19-vuoden iässä saavutettavaa high school -diplomia. Koulunsa keskeyttäneiden osuus on huomattavan suuri latinalais- ja afroamerikkalaisen nuorison keskuudessa. Koulutusjärjestelmän yhdeksi tavoitteeksi on asetettu koko ikäluokan kouluttaminen toisen asteen tutkintoon niin, että vuoteen 2020 mennessä jokaisella amerikkalaisnuorella olisi valmiudet jatkaa opintojaan kolmannella asteella. Koska Yhdysvalloissa ei ole tarjolla Suomen ammatillista koulujärjestelmää vastaavaa vaihtoehtoa, ovat suomalainen toisen asteen joustava koulutusmalli ja vetovoimainen ammatillinen koulutus herättäneet kiinnostusta Yhdysvalloissa.

Yhdysvaltain koulutusjärjestelmä perustuu valinnan ja kilpailun korostamiseen, toisin kuin Suomessa. Tästä seuraa se, että oppilaiden osaamisen mittaaminen ja näin saadun tiedon käyttäminen erilaisten koulutuksen tehokkuusvaikutusten kuvaamiseen on tyypillistä amerikkalaiselle koulujärjestelmälle. Koulujen ulkopuolinen ohjausote on vahva. Suomalainen paikalliseen päätöksentekoon ja koulujen itsenäisyyteen painottuva järjestelmä on tässä suhteessa hyvin erilainen. Myös suomalaisen järjestelmän kokonaisvaltaisuus, jossa koulujen arvioinnissa otetaan huomioon koulujen olosuhteet, heikompien oppilaiden saama tuki ja vanhempien yhteistyö koulun kanssa, ovat suomalaisen järjestelmän vahvuuksia. Toisaalta suomalaisella koululla on opittavaa Yhdysvalloista, erityisesti analyttisen lähestymistavan, suullisen esitystaidon ja monikulttuurisuuden osalta.

Suomen peruskoulujärjestelmää kohtaan tunnetaan tällä hetkellä Yhdysvalloissa suurta kiinnostusta. Suomen PISA-menestys ja suomalainen koulu ovat saaneet näkyvyyttä mediassa. Esillä ovat olleet erityisesti opettajat ja oppimistulosten tasainen jakautuminen maan sisällä. Suomella on mahdollisuus profiloitua tässä keskustelussa ja hyödyntää kiinnostusta myös julkisuusdiplomatian keinoin Suomen yleisen tunnettuuden lisäämiseksi. Tällä tavalla karttuva mielenkiinto voi myös edesauttaa korkeakoulu yhteistyön lisäämiseen liittyviä tavoitteita. Suomen tunnettuuden lisäämisessä tärkeässä asemassa ovat asiantuntijavierailut ja yhteistyöhankkeet, jotka voivat liittyä esimerkiksi opettajien koulutukseen ja johtamiskoulutukseen.

Suomalainen peruskoulu, johon koulutuksemme maailmanmaine perustuu, on siinä määrin amerikkalaisesta poikkeava, että varsinaista koulutusvientiä Yhdysvaltoihin ei kannata harkita. Peruskoulutuksen osalta potentiaalia onkin erityisesti aitoon kumppanuuteen perustuvassa yhteistyössä etenkin osavaltiotasolla. Esimerkiksi osavaltioiden ja niiden koulupiirien tasolla tapahtuva virkamiesvaihto voisi olla järkevä ja tässä toimintaohjelmassa mainittuja muita tavoitteita edistävä yhteistyömalli. Kokemusten vaihdon ohella kumppanuus lisäisi Suomen näkyvyyttä osavaltiotasolla.

Myös oppilasvaihto-ohjelmat antavat tärkeää tietoa kulttuurista ja yhteiskunnasta sekä luovat ystävyysuhteita nuorille. Lukio- ja ammattikouluikäisten oppilasvaihtoa, kielikursseja ja työharjoittelua tarjoavat useat järjestöt.

Tavoitteet

86. Hyödyntää suomalaisen peruskoulutukseen kohdistuva kiinnostus Suomen tunnettuuden lisäämiseksi Yhdysvalloissa.
87. Tuoda julkisuusdiplomatian keinoin esiin Suomen koulujärjestelmää, osallistua Yhdysvaltain koulutuspoliittiseen keskusteluun, mukaan lukien edustustojen järjestämät tilaisuudet, asiantuntijaseminaarit ja julkaisut eri foorumeilla.
88. Lisätä yhteistyötä maidemme asiantuntijoiden, kansalaisjärjestöjen ja opettajien ammattijärjestöjen välillä.
89. Luoda uusia instrumentteja opettaja- ja opiskelijavaihdon lisäämiseksi peruskoulutuksessa ja toisen asteen yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa. Luoda mahdollisuuksia opetushallinnon ja koulujohtamisen virkamiesvaihtoon.
90. Lisätä virtuaalista yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten välillä sekä kaksisuuntaista harjoittelijavaihtoa, ja vakiinnuttaa Young Ambassadors -ohjelma, jossa suomalaiset ja amerikkalaiset luokiolaiset tutustuvat maiden kulttuuriin ja politiikkaan.

11. KULTTUURI JA LUOVA TALOUS

Yhdysvallat on maailman johtavia luovan talouden maita. Sen viihdeteollisuus on globaalisti vahvin ja kehittynein. Yhdysvalloissa on myös useita osavaltio- ja kaupunkitason luovan talouden hankkeita ja strategioita. Yhdysvallat on yksi tärkeimmistä kulttuuriviennin kohdemaista. Vaikka maassa ei ole valtakunnallista kulttuuripolitiikkaa, siellä on runsaasti kulttuuriin ja luoviin aloihin kohdistuvia sekä niihin vaikuttavia liittovaltion, osavaltioiden ja kaupunkien politiikkatoimia ja säädöksiä. Yhteistyö ja tiedonvaihto Yhdysvaltain kanssa luovan talouden kehittämisessä on Suomen näkökulmasta tärkeää.

Yhdysvaltain kulttuurimarkkinoille pääsy on hyvin haastavaa. Eri osavaltioiden välillä on suuria eroja ja esimerkiksi musiikissa on vaikea puhua Yhdysvalloista yhtenä markkina-alueena. Myös itä- ja länsirannikko poikkeavat toisistaan muun muassa kulttuuri-ilmapiiirin ja toimintatapojen suhteen. Markkinoille pääsyn vaikeudesta huolimatta Yhdysvallat on tärkeä kulttuuriviennin kohdema Suomelle paitsi valtavana markkina-alueena, myös siksi, että menestys Yhdysvalloissa avaa uusia mahdollisuuksia myös muualla maailmassa.

Menestys Yhdysvalloissa edellyttää läsnäoloa, vahvaa verkostoitumista ja oikeiden yhteistyökumppaneiden löytämistä sekä paikallisten toimintatapojen omaksumista. Näistä syistä suomalaiset kulttuurialan yritykset suunnittelevat etabloitumista Yhdysvaltoihin. Menestys klassisessa musiikissa, pop- ja rockmusiikissa, av-alalla, kuva- ja mediataiteessa ja nykytanssissa sekä Suomen vahva maine muotoilussa ja arkkitehtuurissa vauhdittavat tätä kehitystä. Suomalaistoimijoiden kiinnostus Yhdysvaltain laajoja markkinoita kohtaan liittyy kiinteästi myös taloudelliseen hyötyyn ja kulttuurimarkkinoiden volyymiin. Menestyminen vaatii kuitenkin pitkäaikaista näkyvyyttä ja vahvaa suunnitelmallisuutta.

Markkinaehtoisen toiminnan rinnalla kulttuurilaitosten yhteistyö on tärkeä osa Suomen ja Yhdysvaltain välisiä suhteita. Arvokkaita yhteistyökumppaneita suomalaistoimijoille ovat tunnetut kulttuurilaitokset kuten New Yorkin Modernin taiteen museo MoMa ja Washington DC:n Kennedy Center. Arvostettujen kulttuuritoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa suomalaiselle kulttuurille merkittävää näkyvyyttä Yhdysvalloissa.

The American-Scandinavian Foundation (ASF) New Yorkissa tukee skandinaavista taidetta ja opiskelijavaihtoa Yhdysvaltain ja Pohjoismaiden välillä.

Suomen suurlähetystö ja pääkonsulaatit Yhdysvalloissa ovat kulttuuriyhteistyön edistämisen kannalta keskeisiä. Myös vuonna 1990 perustettu Suomen kulttuuri-instituutti New Yorkissa vauhdittaa suomalaisen kuvataiteen, arkkitehtuurin ja muotoilun näkyvyyttä Pohjois-Amerikassa (esimerkiksi näyttelyitä järjestämällä). Vuosittain Yhdysvalloissa vieraillee lukuisia suomalaisia kulttuurintekijöitä eri aloilta. Suomalainen muoti-, elokuva- ja peliala ovat olleet viime aikoina näkyvästi esillä.

Suomeen kohdistuu Yhdysvalloissa ja erityisesti New Yorkissa tällä hetkellä voimakasta kiinnostusta, jota tulisi hyödyntää tarkasti kohdennetun ja suunnitelmallisen toiminnan kautta. Kiinnostus suuntautuu erityisesti ympäristöystävälliseen ajatteluun ja muotoiluun. Helsingin asema vuoden 2012 maailman muotoilupääkaupunkina ja Suomen markkinointi kulttuuri- ja muotoilumatkailun kohdemaana antavat erinomaisen mahdollisuuden kulttuuriyhteyksien vahvistamiseen. Kulttuurisuhteiden tiivistymisellä Suomen ja Yhdysvaltain välillä on samanaikaisesti laajempaa, muille aloille ulottuvaa vaikutusta.

Tavoitteet:

91. Tukea suomalaisten kulttuuriyritysten ja -toimijoiden markkinoillepääsyä ja etabloitumista Yhdysvaltoihin. Tehostaa Yhdysvaltain liittovaltion, alueiden ja kaupunkien luovan talouden strategioiden seurantaa ja lisätä toimialojen suoria kontakteja.
92. Vahvistaa Suomen ja Yhdysvaltain kulttuurilaitosten välistä yhteistyötä sekä Yhdysvaltain Suomi-toimijoiden verkostoitumista ja keskinäistä synergiaa.
93. Hyödyntää Yhdysvalloissa Suomea kohtaan tunnettua kiinnostusta tarkasti kohdennetun, pitkäaikaisen ja suunnitelmallisen toiminnan kautta, esimerkiksi hyödyntää Helsingin näkyvyys vuoden 2012 maailman muotoilupääkaupunkina kulttuuriyhteyksien vahvistamiseksi.

12. SUOMI-TALO YHDYSVALLOISSA

Suomen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus keskittää Suomen kansainvälisiä toimintoja Suomi-talo-konseptin pohjalta. Tavoitteena on parantaa suomalaisten toimijoiden yhteistyötä luomalla edellytykset näiden verkostoitumiselle ja koordinaatiolle, sekä selkeyttämällä työnjaoa.

Yhdysvaltain osalta Suomi-talo-konseptin tavoitteena on yhdistää Suomen julkisten toimijoiden sekä suomalaisten ja amerikansuomalaisten vapaaehtoisjärjestöjen voimavarat Suomen ja Yhdysvaltain suhteiden kehittämiseksi laaja-alaisesti. Näitä julkisia toimijoita ovat kolme Suomen edustustoa – suurlähetystö ja pääkonsulaatit – sekä Finpro, Tekes, VTT, Finnnode, kulttuuri-instituutti, Visit Finland ja kunniakonsulit. Suomi-talo-konseptia voidaan soveltaa kunkin edustuston toimialueella samoin kuin kaikkien edellämainittujen tahojen kesken koko maassa.

Tavoitteet:

94. Edistää ulkoasiainhallinnon edustustojen, Finpron, Teke-sin, VTT:n, Finnoden, kulttuuri-instituutin, Visit Finlandin, kunniakonsulien ja muiden suomalaistoimijoiden entistä tehokkaampaa yhteistyötä Yhdysvalloissa Suomi-talo-konseptin pohjalta. Edistää kokonaisvaltaista edunvalvontaa Yhdysvalloissa.
95. Kehittää verkostomaista yhteistoimintaa ja yhteishankkeita, resurssit maksimaalisesti hyödyntäen sekä kunkin toimijan rooliin ja vahvuuksiin perustuen.
96. Kannustaa ei-julkisia tahoja tukemaan yhteisiä tavoitteita ja hankkeita.

13. JULKISUUSDIPLOMATIA JA STRATEGINEN VIESTINTÄ

Yhdysvallat kuuluu ulkoasiainministeriön julkisuusdiplomatian painopistemaihin. Julkisuusdiplomatian tavoitteena on suunnitelmallinen edustustojen vaikuttamistyö, verkostoituminen ja viestintä Yhdysvalloissa, erityisesti suhteessa Suomen kannalta keskeisiin ei-valtiollisiin kohde-ryhmiin. Julkisuusdiplomatiata toteutetaan etenkin median, kulttuurin ja promootion avulla, ja se tukee kiinteästi edustuston poliittisia ja muita toiminnallisia tavoitteita.

Yhdysvallat on haasteellinen toimintakenttä siitä syystä, että amerikkalaiset eivät tunne Suomen kaltaisia maita kovin hyvin. Sanoma hukkuu helposti massiiviseen tietotulvaan. Yksittäistä maata kohtaan herännyt kiinnostus myös laantuu Yhdysvalloissa nopeasti, mikäli tiedontarpeeseen ei pystytä vastaamaan ajoissa. Suomalaiset eivät myöskään ole aina valmiita sitoutumaan amerikkalaiseen ”maan tapaan” eli esimerkiksi pr-firmojen käyttöön sanoman levittämisessä. Lisäksi on tärkeää edelleen vahvistaa suomalaisten toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.

Amerikkalaisen median, kansalaisjärjestöjen, kulttuurilaitosten, ajatushautomojen ja suuren yleisön huomiota tavoitteleva julkisuusdiplomatia perustuu Suomen vahvuuksien hyödyntämiseen. Julkisuusdiplomatian ydinviestit Yhdysvalloissa koskevat turvallisuutta, koulutusta, kilpailukykyä, hyvinvointia, ympäristöä ja kulttuuria. Tavoitteena on kiinnostavan, oikean ja ajantasaisen kuvan antaminen suomalaisyhteiskunnasta sekä politiikan, kulttuurin ja talouden eri aloista amerikkalaisille avainryhmille ja vaikuttajille. Jotta Suomen julkisuusdiplomatialla olisi todellista vaikutusta Yhdysvaltain kilpailuilla markkinoilla, on suomalaishallinnon toimijoiden yhteistyön oltava tiivistä ja hyvin koordinoitua.

Julkisuusdiplomatian tärkeä väline on suomalais-amerikkalaisen dialogin lisääminen suunnitelmallisten asiantuntijavierailujen avulla. Amerikkalaisien toimittajien, kulttuurivaikuttajien, hallinnon virkamiesten, liikemiesten, kongressiedustajien sekä heidän erityisavustajiensa ja opetusalan ammattilaisten tuominen Suomeen ja suomalaisten asiantuntijoiden vierailut Yhdysvaltoihin edistävät Suomi-tuntemusta Yhdysvalloissa, ja päinvastoin.

Medianäkyvyydellä ja tiedotusvälineiden luomilla mielikuvilla on merkitystä Yhdysvalloissa. Mediakenttä on Yhdysvalloissa kuitenkin niin laaja, että julkishallinnon toimijoiden on tarpeen keskittyä Suomen kannalta olen-

naisimpiin mediataloihin ja eri alojen asiantuntijamedioihin. Yhdysvalloissa on tärkeää myös tiedottaa virallisen Suomen poliittisista kannoista, merkittävimmistä tapahtumista ja edustustojen järjestämistä tilaisuuksista sosiaalisen median kautta.

Yksi Suomen tärkeimmistä julkisuusdiplomatian käyntikorteista on Washingtonissa sijaitseva suurlähetystörakennus. Rakennuksen ainutlaatuisuus on korostunut entisestään sen jälkeen, kun suurlähetystö sai vuonna 2010 ensimmäisenä suurlähetystönä Yhdysvalloissa Green Building -statukseen oikeuttavan LEED-sertifikaatin (Leadership in Energy and Environmental Design). Vihreän lähetystön maine on erinomainen julkisuusdiplomatian työkalu seminaarien, näyttelyiden ja vastaanottojen järjestämisessä.

Amerikansuomalaisen yhteisön vuosittainen juhlatapahtuma FinnFest on toiminut tärkeänä perinnejuhlana ja yhteisölinkkinä mantereella. Juhla järjestetään vuosittain eri puolilla Yhdysvaltoja. Tavoitteena on, että juhlatapahtumasta muodostuisi modernia suomalaista yhteiskuntaa esittelevä tapahtuma.

Tavoitteet:

97. Edistää Yhdysvalloissa nopeaa ja ajankohtaista kohdeviestintää. Panostaa pitkäjänteiseen julkisuusdiplomatiaan huolellisesti valituin teemoin.
98. Käyttää tehokkaasti verkkoviestintää ja hyödyntää sosiaalisen median mahdollisuuksia.
99. Rakentaa yhteistyöverkostoja suunnitelmallisen ja pitkäaikaisen toiminnan kautta. Lisätä toimijoiden koordinaatiota sekä Suomessa että Yhdysvalloissa.
100. Tukea pyrkimyksiä kehittää FinnFestiä nykypäivää heijastavaksi ja tulevaisuuteen katsovaksi Suomi-tapahtumaksi.
101. Vaikuttaa julkisuusdiplomatian keinoin tämän toimintaohjelman tavoitteiden toteutumiseen.

ULKOASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA

6 / 2011

ISSN 0358-1489
ISBN 978-951-724-912-6
PDF ISBN 978-951-724-913-3